

ISBN 1302-3519

ÇALIŞMA ORTAMI

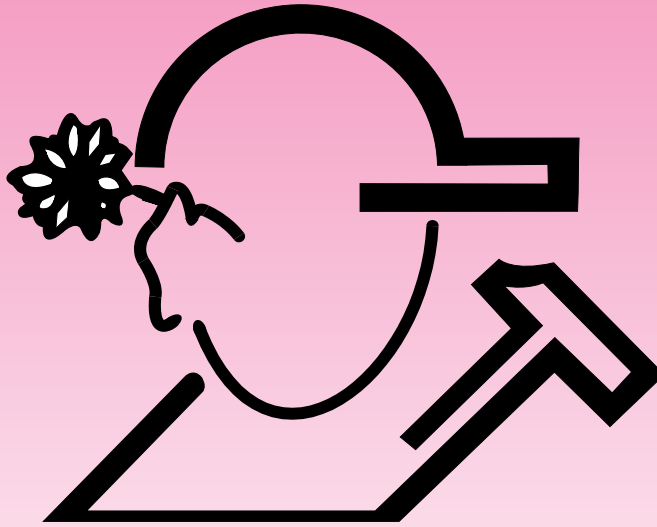
İki Ayda Bir Çıkar / Sayı : 104

Mayıs - Haziran 2009

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

- Bugün 23 Nisan
- Toplum Hekimliğine Gönül Verenler-1:
 - Türkân Saylan Üzerine Birkaç Söz
 - Önce Onur Sonra Sağlık Yokediliyor
 - Kentleşememe
 - Kentli Hakları Çerçevesinde Kentleşme
- Kentsel Değerler ve Kentleşmek Üzerine Gözlemler
 - Yaşam, Mekan ve Kent
 - "Kentli Evi" Kavramsallaştırması
- Boztepe'deki Genç Kızlar Kentli Olmak İstiyor
- Genç Kız Evi ve Kentleşmek Üzerine Notlar: "Benim Kentim! Çok Şey İstemiyorum"
- 28 Nisan Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Günü
 - Dengeli Beslenme, Dengeli Bilgilenme
 - Bir Fotoğraf Bin Söze Bedel
- Güvenlik Kültürü Konuşmaları: Günlük Yaşamak ve Öngörülü Olmak
 - İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım - Elektrik Trafosunun Kaldırılması

www.fisek.org.tr

*Çalışan Çocuklara "Vefa Borcu" nuzu
Ödemek İster misiniz?*

*Fişek Enstitüsü'nün 26. Yılı
Çalışma Ortamı'nın 16. Yılı*

BUGÜN 23 NİSAN

Onur SUNAL*

Bir toplumun gelecekte alacağı şeklin göstergesidir çocuklar. Falcılar, gelecekte ne olacağını görmek için kahve telvelerinin fincanlarda bıraktığı izlere, su dolu bir tase bazen de parlak bir küreye bakarlar. Bir toplumun gelecekteki yazgısını görmek için falcı olmaya gerek yoktur. Çocuklar geleceğin birer aynası gibidir, onların içinde bulunduğu duruma bakmak herşeyi anlatır bizlere.

Çok değil, Cumhuriyet ilan edilmeden önce karanlık bir çağ yaşıyordu Anadolu. İnsanların doğruyu-eğriyi sorgulamadığı, herşeye boyun büktüğü, çocuk yaştan herşeyin yasak ve günah olduğu bir toprakta buralar. Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaş unutulmuş, bilime inanan insanlara ve okumaya sırt çevrilmiş ve insanlar cehaletin esiri olmuşlardı. Fakirliğin alabildiğine hüküm sürdüğü, vergilerin herkesin belini kıldığı, adaletsizliğe karşı durmanın yasak olduğu bu topraklar, Avrupa'nın ortaçağda yaşadığına benzer bir karanlığa gömülmüştü.

Avrupa'yı diğer insan toplulukları arasında yükselten, ayrıcalıklı kılan, aydınlanmadı. Dünyanın bir tepsi şeklinde olduğunu iddia eden ve aksini savunanları vücuduna şeytan girdiği gerekçesiyle işkenceye maruz bırakan ruhban sınıfının, bilim karşısında etkisiz hale getirilmesi sonucunda halk gerçekleri görmüş ve bilimsel gelişmelerin başını çektiği değişim sayesinde de sosyal, siyasal ve ekonomik alanda devrimler yaşanmıştı.

İşte aynı gelişmeye koşut olarak, çocuklara verilen değer de artmıştı. Onların yaşamı öğrendikleri, yeteneklerini geliştirdikleri okullara gitmeleri, kanunla zorunlu hale getirildi. İnsana yapılan en değerli yatırımın eğitim olduğunun farkına varıldı. Çünkü çocuk yaşta yeteneklerinin farkına varmış ve bunu geliştirmiş bireylerden oluşan toplumların, çok daha üretken, zengin ve güçlü olduğu görülmüştü.

Her yeni nesli, bir öncekinden daha eğitimi olan Batı Toplumlari, kısa zamanda bilimsel gelişmelerin de verdiği rüzgarla, dünyaya hükmetmeye başlamıştı. Hükmedilenlerin içinde zavallı olarak görülen Anadolu halkı ve onun evlatları da vardı. Bu coğrafyada bilimsel bir çalışmanın parçası olmak şöyle dursun, halkın neredeyse tamamına yakını okuma-yazma bilmiyordu. İşte bu gerçeklerdi, Anadolu'yu ezen.

Anadolu halkı, kendini sömürge haline getirmek isteyen ülkelerden kahramanca savaşarak kurtulmuştu. Ama asıl büyük tehlikenin cehalet olduğunun da farkına varmıştı. Bundan 4 asır önce kendinden korkan zayıf balkan devletleri bile, kendine kafa tutar olmuştu. Bu cehalet, zevke

ve sefaya dalmış Osmanlı Hanedanı'nın mirasıydı. Halk unutulmuş ve bilinçli olarak cahil bırakılmıştı. Öyle ya, halk gönüllü olarak kulluk etmeye alıştırmıştı bir kere.

Böylesine bir ortamda ezber bozdu halk. Özgürlüğüne kavuşan Anadolu, Mustafa Kemal'in önderliğinde geçmişin yaralarını iyileştirerek, çağdaş milletlerin arasında hakettiği yeri alabilmek için değişmeye başladı.

Çocukların ve gençlerin bir toplumun gelecekteki aynası olduğunu bilen Atatürk, 23 Nisan gününü çocukların bayramı olarak ilan etmişti. Bu aynı zamanda Ulusal Egemenliğimizin simgesi olan gündü. Bu elbette bir tesadüf değildi. Yaşanmış bazı gerçekler tarih süzgecinden geçirilmişti. Çocuklarına ve gençlerine, sadece, özgürlükçü, eşitlikçi ve akıllı milletler değer veriyordu çünkü. Bir daha yaşadığı topraklarını savunmak zorunda kalmayacak bir millet yaratabilmenin tek yolu da, o milleti bilim gücüyle, kol gücüyle, akıl gücüyle ayakta tutacak yarının yetişkinlerini, yani bugünün çocuklarını eğitmektir. Mustafa Kemal'e ve onun dürüstlüğüne kalpten inanan halk da bunun farkındaydı.

Bu nedenle 23 Nisan bir farkındalık günüdür. 23 Nisan, çocuklarına değer vermeyen, onları kılık-kıyafetlerine, inançlarına, etnik kökenlerine, kültürlerine, gelenek ve göreneklerine bakmaksızın, fırsat eşitliği ilkesine bağlı kalarak eğitmeyen milletlerin, tıpkı 1918 yılında olduğu gibi işgal tehdidiyle her zaman karşılaşabileceğinin, akıllara kazınması gereken gündür. Yoksul olduğu için aç yatan çocukların sayısının her geçen gün arttığı bir ülkenin yarınlarının, parlak olamayacağının görülmesi gereken gündür.

Eğer bir toplum geleceğinin resmini, falcıdan öğrenmek yerine, çocuklarına verdiği değeri arttırarak kendi çizmek istiyorsa, 23 Nisan bu gerçeğin hatırlanması gereken gündür.

* Araştırmacı, Fieik Enstitüsü Çalıan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı

Toplum Hekimliğine Gönül Verenler - 1 :

Türkân Saylan Üzerine Birkaç Söz

En azından mesleki yaşamımın 25 yılını birlikte geçirdiğim ve şu anda artık bu dünyada olmayan bir insanla ilgili pek çok anım, onunla ve yaptıklarımızla ilgili değişik duygu ve düşüncelere sahibim.

Türkân Saylan duygulanan ve duygularını dışa vuran bir insandı. Ama **“aklı”** öne çıkaran bir kişiydi. O kendisini nasıl anlatmamı isterdi diye düşünüp, onun isteyeceğini sandığım yolu deneyeceğim:

Sanırım o da burada olan **“genç ve onunla çalışma olanağına sahip olmamış”** arkadaşlarıma benim tanık olduklarımı, bildiklerimi, öğrendiklerimi paylaşmamı isterdi. Onun burada dile getireceğim özelliklerinin, bir insan, bir aydın, bir hekim olarak herkesin bilmesinin, anlamasının ve öğrenmesinin yararlı olacağını düşünüyorum. Dahası bundan eminim. Çünkü şimdiye kadar benim de işime yaradı ve yarıyor.

Şurayı da baştan belirteyim ki geçen **“25 yıllık”** sürede birlikte çalışmamıza karşın **“dünyaya dair politik düşünce ve buna koşut olarak toplumsal bağlamda önerdiğimiz çözümlerimiz”** hep farklıydı. O kimi eksikleri, yanlışları ve olumsuzlukları olsa da bunlar giderildiğinde içinde olduğumuz **“ekonomik ve politik sistemin”** herkes için **“iyi olabileceğini”** düşünür ve buna yönelik çaba sarf etmekten yılmazdı. Belki biraz da mistik bir şekilde **“ilahi adalet ve iyiliğin mutlaklığı”**na dair inancı vardı, bu inanç da onun yaptıklarına önemli bir destek ve dayanak olurdu.

Ama bu **“farklılığımız”** yaptığımız işi olumsuz anlamda doğrudan etkileyen bir unsur olmadığı için birlikte çalışmamızı engellemedi. Dahası belki de **“geliştirici”** oldu. Zaman zaman her konudaki düşüncelerimizi paylaşıp, tartıştık. Hemen her konuda çoğu zaman farklı düşüncelerimiz hep oldu.

Şimdi geriye bakıp düşündüğümde bunları **“birlikte iş yapacağı bir insanı tanımak ve anlamak”** için de yapmış olabileceği aklıma geliyor. Diğer yandan bu konuşma ve tartışmalardan o sırada kafasında oluşan düşünceleri netleştirmek, somutlaştırmak ve uygulamayı kolaylaştırmak için de yararlandığını düşünüyorum. Bunlardan yola çıkarak ona dair söyleyeceğim ilk noktayı vurgulamak istiyorum: **“Çevresindeki insanların tümünün kendisiyle aynı düşüncede olmasını istemez, yalnızca ne derse yapacak insanlarla çalışmayı yeğlemezdi.”**

Başka bir deyişle, kontrol ve denetimi **“çalışma ve eylem sırasında”** yani yaşam sürerken yapardı.

1. **“Sorunları çözmek gerekir”**

Fakültenin beşinci sınıfında staj yaparken tanıştığım **“Türkân Hoca”**yla yaşadığım ilk anımı, onunla birlikte derlediğimiz **“Türkiye’de Cüzzamla Savaşın 20 Yılı”** adlı kitapta yazmıştım.

O sırada aynı anda fark ettiğimiz **“çözülmemiş”** bir sorun vardı ortada. O sorunun çözümü için yine birlikte **“düşünmek ve tartışmak”** bu birlikteliğin ve **“tanışma”**nın ilk adımını oluşturmuştu.

Onun bence en önemli özelliklerinden birisi de şuydu:

“Sorunları fark etmek, saptamak, adını koymak, duyurmak, çözüm yollarını düşünmek, birini yeğlemek, mevcut olanakları ve gerekli koşulları sağlamak ve sonra o sorunu çözmek ve bu süreçten elde edilen bilgiyi, başka bir sorun sırasında yeniden kullanmak, ama her defasında ona yeni bir şeyler katmak.”

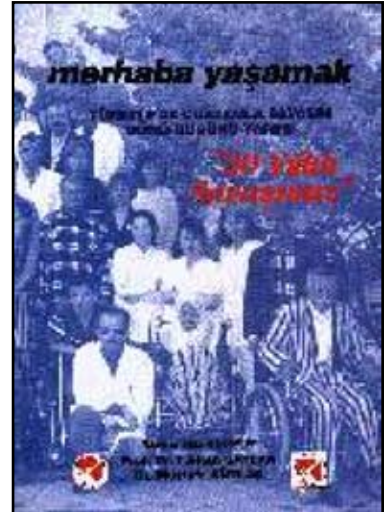
Yöntemi buydu. Bu yöntemde uzlaştığımız için uzun yıllar birlikte çalıştık. Tüm sorunlar için bu yöntem geçerliydi. İster kişisel olsun, ister kurumsal olsun, ister hastaların tıbbi sorunları olsun, isterse **“derin memleket meseleleri”** olsun bu yöntemi benimserdi.

Onun için çözümlenemeyecek sorun yoktu ama daha kolay ve kendi çabasıyla **“çözebileceği sorunlara”** öncelik verdiğine sıkça tanık oldum. Çözümü daha zor olan sorunları çözmekteki yaklaşımından da bir çok şey öğrendim. **“Sorunun değil çözümün bir parçası olunması”** gerektiği yolundaki sözleri sıkça söylerdi gerçekten de. Ama burada en çok o sorunu yaratanlara yönelik olarak bunu söylerdi.

İdari hiyerarşiyi **“işine yaradığı”** sürece kullanırdı. Ama eğer yaramayacaksa, dahası bir sorun yaratacak ya da soruna katkıda bulunacaksa, eğer yapabiliyorsa **“kulak asmaz ve bir yanından dolaşır”**.

Onun avantajlarından birisi başına taktığı çok sayıda şapkasıydı:

Yerine göre **“öğretim üyesi, akademisyen, hastane başhekim, dernek**

* İstanbul Üniversitesi Lepra Eğitim ve Araştırma Merkezi Çalışanı

başkanı, sivil yurttaş, aydın, hekim, yazar, öğretmen, bilge, kadın, anne” kimliğini öne çıkarırdı.

Yerine göre hangisi en gerekli ya da uygunsu o şapkaları başına takarak bu hiyerarşinin olumsuz etkilerini en aza indirirdi.

Kendinin doğrudan müdahale edemediği idari hiyerarşik kademelere sorunu gösterir ve onların bu sorunu **“kendi sorunları olarak hissetmesini”** sağlar ve ondan sonra da, yönlendiricilik konumu kendisinde olmak kaydıyla onlarla işbirliği yapar ve sorunu çözümlerdi.

Öğrenmek ve öğrendiğini paylaşmak”

Bilim insanları uğraş verdikleri alanlarda yeni şeyleri **“öğrenmek”**, öğrendiklerini **“sorgulamak, tartışmak ve geliştirmek”**, öğrendiklerini ve geliştirdiklerini **“paylaşmak”** zorundadırlar. Bunlar onların **“olmazsa olmaz”** nitelikleridir. Çok öne çıkarmamakla birlikte onun bu **“bilimsel tutumu”** onun en önemli yanlarından birisiydi.

Yalnız öğrendiği, geliştirdiği ve öğrettiği konuların yaşamın içinde bir şeye değmesi, bir karşılığının olması, yaşamda bir şeyleri değiştirebilme potansiyeline sahip olması yani **“toplumsal ve sosyal”** yanlarının olması onun en önde gelen **“tercih”**leri arasındaydı. Başka bir deyişle **“yalnız bilimsel olduğu için”** her konu ya da her sorunu kendisine ait görmez, her sorun için çaba sarf etmezdi. Bilimsel ve mesleki yaşamında uğraştığı alanlar; **“cüzam”, “Behçet Hastalığı”, “şark çıbanı”, “sifiliz”, “HIV/AIDS”**di ve tümü de yaşamda birer **“sorun”** alanlarıydı.

Üzerine eğilmeyi ve çalışmayı yeğlediği alanda da hemen hemen eksik bir şey bırakmazdı. Bu noktada **“ayrıntıya”** gösterdiği özen, bir yandan öğrenecek ve öğretecek şeyleri büyütürken bir yandan da yaptığı işe sahiçilik, inanırılık katar ve sonuca ulaşmak için çıkacak engelleri de öngörüp, aşmayı sağlardı.

Yeni öğrendiğini gündem etmeyi, yakınında olan herkesle üzerinde konuşup tartışmayı, dolayısıyla kristalleştirip başkalarına aktarılacak hale getirmeyi de ondan öğrendim.

Öğrendiklerini meslektaşları dışındaki kişilerle, olabilyorsa herkesle paylaşmayı severdi. En çok da yaptığı bu bilgilerden yararlanacak kişilerle paylaşmaktı. Hele hele onlar arasında, kendisiyle birlikte çalışacak kişiler varsa, kim olursa olsun, onlara mutlaka muhatap alır ve onların kendi bildiklerini öğrenmesi için özel çaba harcardı.

Örneğin cüzamla ilgili konularda şu kesimleri özellikli muhatap aldığı unutmuyorum:

Her düzeyde idari yöneticiler, imamlar, polisler, as-

kerler dahil toplumda vatandaşa yüz yüze gelen ve yakın temasta olabilecek kişiler, medya mensupları ve hastalara bir şekilde yardımcı olabilecek insanlar.

Toplumun katkı ve desteğinin gerekli olduğu başka konularda da bu tutumu benimserdi.

Bildiğini anlatacağı ve paylaşacağı kişiler **“herkes”** olduğundan her zaman **“basit düşünüp basit anlatmayı”** yeğlerdi. Daha önce uzun cümlelerle anlattığım pek çok konuda sonradan daha kısa, küçük ve basit cümlelerle konuşmayı ve yazmayı bir ölçüde de olsa başarabilmeyi de ondan öğrendiğimi söyleyebilirim.

O her zaman ve herkese yönelik olarak **“eğitim düzeyi en düşük noktada olan halkla”** konuştuğu gibi konuşur, bunun sağladığı doğallık, kendini eşitleme, empati duyma, anlaşma, uzlaşma ve birlikte yapma açısından büyük bir olanak sağlardı.

Bunların bir **“öğrenci ve öğretici”** için belki de en önemli özellikler arasında olduğunu düşünüyorum.

“Zorunlulukları gönüllü olarak üstlenmek”

Hastalık sürecinde yaptıklarına bakarak daha somut biçimde anlatabileceğim bir yanı da üstlendiği durumunda olduğu işleri, uygulamaları **“gönüllü”** olarak yapması ve **“gönüllülerle çalışmayı”** benimsemesiydi.

Kendisi de yaşamı boyunca yaptığı bir çok işe **“gönüllü”** olarak girmişti. Kimse ondan bu işleri yapmasını istememişti ya da bunları yapmaya zorlamamıştı. Dolayısıyla **“Gönüllü olmak”** onun için birlikte çalışacağı insanlarda aradığı özellikler arasında en önemlilerinden birisiydi.

İstanbul Cüzam Dispanseri’nde hekim olarak çalışmak üzere başvurduğumda en çok ve en önce bunu konuştuğumuzu anımsıyorum. Sonrasında sürdürdüğümüz bir çok konudaki çalışmalarda da bunun üzerinde çok durduğunu yakından biliyorum.

“Gönüllü” olmak gerçekten de her şeyden önce **“yapılabilirliği ve yapmayı”** kolaylaştırıyor. Dahası işbirliğini kolaylaştırıyor, sorunları azaltıyor, çözümleri çoğaltıyor, hiyerarşiyi ortadan kaldırıyor, yaratıcılığı gündeme getiriyor, inisiyatif almayı ve sorumluluk üstlenmeyi sağlıyor.

“Gönüllü”ler daha bir sıkı sarılıyorlar işe. Engelleri aşma konusunda daha istekli ve başarılı oluyorlar. Daha sıkı, daha yoğun ve daha çok çalışmaya yol açıyor. **“Gönüllü”** çalışanlar için başarmak ve hedeflenen sonuca ulaşmak daha büyük **“motivasyon”** sağlıyor.

O yaptığı işlerin hemen her birisi için bazı gönüllüler bulmayı başarabilen bir insandı. İlişkide olduğu kişinin ne yapabileceğinden daha çok, neye gönüllü olabileceğini ir-deler, anlamaya çalışırdı.

Çevresinin sürekli olarak genişlemesinin, çevresindekilerin çoğalmasının en başta gelen nedenlerinden birisi de buydu.

Birlikte yapmak

“Tek başına” yapmak her zaman daha kolaydır. Yapabileceğin işleri yeğlersin, sahip olduğun olanaklardan yararlanır, koşullarını hazırlar ve yaparsın. Bunun tersine “birleriyle bir şey yapmak” her zaman daha zordur. En başta onlarla nelerin, nasıl yapılacağına birlikte karar vermek gerekir. Herkesin kafası aynı şekilde çalışmaz. Herkes düşünsel gelişimi bakımından aynı noktada değildir.

Onun yöntemi aslında yukarıda söylediklerimden kolayca anlayacağınız gibi, tarif ettiği işi gönüllü olarak üstlenenlerin, buluşmasını sağlamak ve yapmalarını kolaylaştırmaktı. Bunun adına bir anlamda “örgütçü”lük deniyor. Onun kafasında ve gündeminde “değişmez ve kendisi için kurumlaşan” örgütlenme ve oluşumlar yoktu. O bugün daha yaygın benimsendiği üzere “proje temelli” düşünür, onu örgütler ve onun için çalışacakları buluşturur ve o hedefe ulaşana kadar onlarla birlikte çalışırdı.

Cüzzam Kontrolü böyleydi. Bir sonu vardı ve o sona yönelik çalıştı. Ben doğrudan içinde yer almadım ama onun kafasındaki “çağdaş yaşam”ın da böyle bir proje olduğunu düşünüyorum.

Bu bağlamda alışlageldiği üzere örgütlenme düşüncesi “hedef, sonuç ve yapılacak iş” temelinde bir örgütlenmeydi. Kişisel olarak kendisi için bir örgüt düşünmezdi, sonsuza kadar gidecek bir “kurum” olacak örgütü de düşünmezdi. Bu bağlamda pek çok kişi için değişmez hedef ve varlık nedeni olabilen “konumlar ve koltuklar” onun için çok anlamlı ve önemli değildi.

Bunu kendisi yaşadığı gibi, çevresindekilere de hissettirirdi. Onun için “makam koltuğu”nun bir “kahve kürsüsü”(oturak)ndan farkı yoktu. Her ikisine de oturmak ancak hedefe ulaşmak açısından bir yarar sağlayacaksa üzerine oturulacak nesnelereydi. Bunun sağladığı rahatlık, başta çevresindekiler olmak üzere başkalarını da rahatlatırdı.

Cüzzamla ilgili çalışmalarımız sırasında her düzeyde ve konumdaki insanla rahat ve içten bir ilişki içinde olabilmesi de bence bu yanına bağlıydı.

Medyadan yararlanmak

Geniş kitleleri ve toplumu ilgilendiren konularda “topluma” doğrudan ulaşmak en öncelikli çalışma konuları arasındaydı. Düşüncelerini, önerilerini, yaptıklarını ve yapacaklarını medya aracılığıyla, yazarak, konuşarak, anla-

tarak paylaşırdı. Bazen kendisi “medya” olurdu. En çok ve en yakından tanıdığı kesimler arasında “gazeteciler ve medya mensupları” vardı.

Özel bir medya eğitimi aldığını sanmıyorum, ama bu konuda sonradan kuramsal olarak da öğrendiğim “medya planlama” denilen faaliyetin temel unsurları ve bilgilerine sahipti, dahası bu bilgileri yaptığı ve yapacağı işlerde sürekli kullanırdı.

Yeni girdiği bir çalışma alanında ya da iş için gittiği bir yerde, kamu iletişimini sağlayan araç ve organlara ulaşmak, onları o işe katmak için özel bir çaba harcar ve zaman ayırırdı.

Bu yolla sağlanan “yaygın bilinirlik” onun işlerine katılanları çoğalttığı gibi, duygu anlamında bir “toplumsal destek” sağladığı için iyi bir “motivasyon” unsuru da olurdu.

Kuşkusuz onun anlatılacak, öğrenilecek ve benimse-necek çok daha fazla özelliği, niteliği vardı. Tüm bunları “sevgi” ile ve “eğlenerek” yapması da onun yaşamı “güzel yaşamaması”nın en önemli yanıydı.

Pek çok kişi onu unutmayacak!...

DÜŞÜNENLERİN DÜŞÜNCELERİ

BÜTÜN dünyaya karşı açılan son paron, “Öğretmenler Günü” olarak anılmakta ve kutlanmaktadır. Bu kutlama, öğretmenlerin emeklerini ve fedakarlıklarını takdir etmek için yapılır. Öğretmenler, toplumun geleceğini şekillendiren ve onları eğiten kişilerdir. Onların emekleri, öğrencilerin hayatlarını şekillendiren ve onları geleceğe hazırlayan bir role sahiptir. Öğretmenler, sadece bilgiyi aktaran kişiler değil, aynı zamanda öğrencilerin karakterlerini de şekillendiren kişilerdir. Onların emekleri, öğrencilerin hayatlarını şekillendiren ve onları geleceğe hazırlayan bir role sahiptir.

Öğretmenlerin emekleri, öğrencilerin hayatlarını şekillendiren ve onları geleceğe hazırlayan bir role sahiptir. Onların emekleri, öğrencilerin hayatlarını şekillendiren ve onları geleceğe hazırlayan bir role sahiptir. Öğretmenler, sadece bilgiyi aktaran kişiler değil, aynı zamanda öğrencilerin karakterlerini de şekillendiren kişilerdir. Onların emekleri, öğrencilerin hayatlarını şekillendiren ve onları geleceğe hazırlayan bir role sahiptir.

Tarih boyunca cüzzam ve Türkiye'deki hastaların durumu

YAZAN:
Doç. Dr. Türkan BİLGİN
(İstanbul Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi)

NEÇİNİN BAŞLANI

Neçin, Türkiye'de yaygın olarak bulunan bir hastalıktır. Bu hastalık, genellikle çocukluk döneminde ortaya çıkar ve genellikle hafif seyreder. Ancak bazı durumlarda, hastalık daha ciddi olabilir ve hatta ölümcül olabilir. Hastalığın başlanması, genellikle bulaşıcı etkenlerle ilişkilendirilir. Hastalığın yayılması, genellikle temas yoluyla gerçekleşir. Hastalığın tedavisi, genellikle destekleyici tedavilerle yapılır. Hastalığın önlenmesi için, hijyenin sağlanması ve bulaşıcı etkenlerin uzaklaştırılması önemlidir.

«MİCRANHANLER»

Micranhanler, Türkiye'de yaygın olarak bulunan bir hastalıktır. Bu hastalık, genellikle çocukluk döneminde ortaya çıkar ve genellikle hafif seyreder. Ancak bazı durumlarda, hastalık daha ciddi olabilir ve hatta ölümcül olabilir. Hastalığın başlanması, genellikle bulaşıcı etkenlerle ilişkilendirilir. Hastalığın yayılması, genellikle temas yoluyla gerçekleşir. Hastalığın tedavisi, genellikle destekleyici tedavilerle yapılır. Hastalığın önlenmesi için, hijyenin sağlanması ve bulaşıcı etkenlerin uzaklaştırılması önemlidir.

ANLARI ANILMALI

Anlari anlamlı, Türkiye'de yaygın olarak bulunan bir hastalıktır. Bu hastalık, genellikle çocukluk döneminde ortaya çıkar ve genellikle hafif seyreder. Ancak bazı durumlarda, hastalık daha ciddi olabilir ve hatta ölümcül olabilir. Hastalığın başlanması, genellikle bulaşıcı etkenlerle ilişkilendirilir. Hastalığın yayılması, genellikle temas yoluyla gerçekleşir. Hastalığın tedavisi, genellikle destekleyici tedavilerle yapılır. Hastalığın önlenmesi için, hijyenin sağlanması ve bulaşıcı etkenlerin uzaklaştırılması önemlidir.

Önce Onur, Sonra Sağlık Yokediliyor

Derleyen: **Onur SUNAL***

Pakistan'da 1,5 milyon insan Zorunlu Olarak Göç Ediyor

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) 10 Mayıs günü yaptığı açıklamaya göre, Pakistan'da yaşayan 1,5 milyon insan evlerini terketmek zorunda kaldı. Hükümet güçlerinin Taliban militanlarıyla giriştiği mücadele ise bunun sebebi. Ruanda'da 1990 yılında yaşanan soykırımdan bu yana, bu sayıda insan evinden ayrılmak zorunda kalmamıştı.

UNHCR'in yaptığı açıklamaya göre, bu büyüklükte bir göç uzun zamandır yaşanmamıştı. Rod Redmond, Ruanda'da yaşanan benzer bir durumun tekrar etme riskinin son derece büyük olduğunu belirtti. Hatırlanacağı gibi Afrika ülkelerinden Ruanda'da, Hutular, Tutsilerin önemli bir bölümünü soykırımla karşı karşıya bırakmış ve bunun sonucunda milyonlarca insan mülteci durumuna düşmüştü.

UNHCR'in şefi Antonio Guterres ise bölgeye 3 günlük bir ziyarette bulundu. Taliban militanları, Pakistan'ın kuzey batısında yer alan Swat vadisindeki askeri konuşlanmanın bitirilmesini istiyor. Militanlar, askerlerin bölgeden çekilmesi durumunda durumun kötüleşeceğini belirtiyor. Taliban militanları, kanlarının son damlasına kadar savaşacaklarını ilan etmişlerdi.

Pakistan'da 500.000 insan evlerinden ayrılmıştı. Bu sayıya yeni eklenenlerle birlikte, göçe zorlanan insanların sayısı 2.000.000 kişiye çıktı.

İnsani yardım yapmak konusunda son derece zorluk çeken Birleşmiş Milletler çalışanları, evlerinden ayrılarak göç etmek zorunda kalan insanların, başka ailelerin yanına kaldığını ve bu durumun ülkelerde yaşanan siyasal sorunları daha da arttıracığını belirtiyor.

Birleşmiş Milletler'in yaptığı açıklamaya göre, mülteci durumundaki kişilerin %15-20'si, kamplarda yaşıyor. 24 kampta yaşayan toplam insan sayısı 250.000'i buluyor. Arta kalan 1.000.000'dan fazla insan ise misafir olarak başka ailelerin yanında yaşıyor ya da mali imkanları el veriyorsa ev kir alıyor.

Uluslararası Göç Organizasyonu, Peshawar kampı yakınında yaşayan insanlar için çadır, yatak ve yiyecek gönderiyor. Bu yolla kamplara gelen insan sayısını arttırmaya çalışılıyor. Yoksa, ülkedeki iç karışıklıkların kontrol altına alınamayacağı düşünülüyor. Birleşmiş Milletler, Taliban ve hükümet güçleri arasında yaşanan çatışmaların ne zaman biteceği konusunda bir öngörü yapamadıklarını söylüyor. Bu durum ise milyonlarca insanın geleceğinin belirsizliğine neden oluyor. BM, şu ana kadar 50 milyon USD'lik bir yardım yapıldığını ancak yakında 150 milyon USD'lik bir yardım daha yapılacağını belirtiyor.

Her zaman olduğu gibi, iç karışıklıklar en çok çocukları etkiliyor. UNICEF'e göre, Pakistan'da yaşanan bu karışıklıktan en çok zarar görmesi beklenenler çocuklar. Evlerinden ve yataklarından olan çocuklar, göç yollarında telef

oluyor. Yetişkinlere göre bedensel olarak çok daha zayıf ve kırılabilir olan çocuklar açlık ve susuzluğa dayanamıyor. Çoğu zaman bu zor şartlara karşı direnmeye çalışan çocukların bağışıklık sistemi zayıflıyor ve hastalıklar kaçınılmaz oluyor. Aynı zamanda, okullarından da uzak kalan çocuklar, bazen yıllarca evlerinden uzak yerlerde, çadırların içinde yaşam savaşı verirken, eğitim imkanlarından da faydalanamıyorlar. Fakirliğin pençesinden kurtulamayan bu çocuklar, sonunda genç yaşlarında ailelerinin yanından ayrılıyor ve sonunda bir başka acımasız çarkın dişlileri arasına girerek çocuk işçi oluyorlar. Pakistan, çocuk işçiliğinin dünyada önemli ölçüde görüldüğü ülkelerden biri. 10-14 yaş arasındaki çocukların %15'i çalışıyor.

Madagaskar'da Temiz Su Yokluğu Çocukları Öldürüyor

Madagaskar'daki okulların birçoğunda temiz su yok. Suların akması, hijyen konusunda büyük bir sorun teşkil ediyor. Birçok çocuğun sıklıkla hastalanıyor olması nedeniyle, okullara devamlılık düzenli bir şekilde sağlanamıyor.

Hükümet, su ve temizlik sorunu konusunda iyileştirmeler yapacağını taahhüt etmiş olmasına rağmen, bugüne kadar önemli bir değişim yaşanmış gibi gözüküyor. 400 tane Malagasy okulunda, hiç değilse çocukların günde 1 kere ellerini yıkayabilecekleri kadar su bulunabilmesi için, 150'den fazla sivil toplum örgütü bir araya geldi.

Ülkede okullarda yaşanan sıkıntının en önemli nedeni, okullar inşa edilirken tesisatların yapılmaması. Yeni okulların yapımı için verilen hükümet kaynaklarının içerisinde, sıhhi tesisatların yapılabilmesi için gereken para yok. Bu nedenle, okullarda ne musluk var ne de düzgün bir kanalizasyon sistemi.

Genelde ülkede kırsal alanlarda da kentsel alanlarda da okulların birçoğunda su bulunmuyor. Ancak, kırsal kesime gittikçe durum daha da kötüleşiyor. Bu nedenle çocuklar okula gelirken yanlarında hem içmek hem de diğer ihtiyaçlarını karşılamak için 1 şişe su getiriyorlar. Çoğu çocuğun bu bir şişe suyu bile getiremediği düşünülecek olursa, ülkede okullarda yaşanan su sorunun boyutlarını tahmin etmek güç oluyor.

Bu durum doğrudan çocukların sağlık durumlarına yansıyor. 2002 yılında, ülkede yapılan bir araştırmaya göre, su yetersizliği nedeniyle 5 yaş altındaki çocukların yarısı ishal sonucunda yaşamını kaybediyor. Çocuklarda görülen birçok deri enfeksiyonunun ve solunum yolu sorunun kaynağı ise kirlenmiş sular.

Madagaskar'da yer alan su kaynaklarının önemli bir bölümü temiz değil ve sadece az sayıda insanın evinde temiz su bulunuyor. Ülkenin başkenti Antananarivo'da yer alan Pediatri Hastanesi'nin baş hekimi Dr. Emile Rasoanirainy, durumun son derece ciddi olduğunu belirtiyor.

2009 yılında yapılan bir çalışmaya göre, ülkedeki okulların sadece %18'inin temiz suya ulaşımı bulunuyor. Sadece %30'unun tuvaleti var, geri kalanlar ise okul dışındaki arazilere giderek tuvalet ihtiyaçlarını gideriyorlar.

Başkent Antananarivo'nun 20 km. dışında yer alan Iafy okulunda tam 90 yıldır su yok. Öğrenciler okula sula-

* Araştırmacı, Fiilek Enstitüsü Çalılan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı

rını kendileri getirmeye çalışıyor. Bu miktarda suyun hiçbir şeye yetmeyeceğini ise söylemeye bile gerek yok.

9 yaşında bu okula giden Hasinanirina, çoğu zaman ishal olmaktan şikayetçi. Hasinanirina, çoğu zaman nehirden akan suyu şişesine doldurduğunu ve çok susadığı zaman bu suyu, pis olduğunu bildiği halde içtiğini söylüyor.

Madagaskar'da her yıl, 3,5 milyon okul saati ishal nedeniyle kaybediliyor. 2,5 milyon çocuğun okula gittiği ülkede, çocukların ishalden ayağa kalkabilmesi için en az 3 gün evde dinlenmesi gerekiyor.

Ülkede bugüne kadar siyasetçiler su sorununu gidermek konusunda birçok kez söz verdiler ancak su sorunu hiçbir zaman çözülmedi. Ülkede son zamanlarda ise siyasal ortamın karışık olması su sorununun giderilmesi konusunda beslenen umutların tükenmesine neden oluyor. Andry Rajoeline adlı eskiden diskjokeylik yapan bir gencin ülkede yenile devlet başkanı olması, istikrarın sağlanamamasının süreceğinin göstergesi olarak nitelenmekte. Bu gidişle Madagaskar'da su sorununun çözülmesi biraz zor gibi görünüyor.

Guatemala'da Cinsel İstismar Bir Suç Değil

Çocukların cinsel istismarının suç olarak sayılmadığı Guatemala'da çocuk fuhuşu giderek büyüyen bir sorun haline gelmekte. Çocuklara karşı şiddet ve tacizin hafif parasal cezalarla geçiştirildiği ülkede, bir çocuk fahişeye birlikte olurken yakalanma durumunda ise en ağır ceza 400\$.

"Evde sorunlarım vardı ve bir arkadaşım beni bara götürdü". Bu sözler Alba adında, Guatemala City'nin varoşlarında yer alan genelevlerden birinde 14 yaşında çalışmaya başlamış olan, genç bir kıza ait. Annesi tarafından eve para getirmesi için sürekli talepler gelince, bir gün sonunda bu işe başlamış Alba. Dediklerine göre, ayda eve getirdiği 160\$, ailesi için oldukça büyük bir paraymış. Alba, çalıştığı barda en küçük yaşta görünen kız olduğu için, en popüler olmanın avantajı ile diğer arkadaşlarından daha çok para kazandığını söylüyor.

Alba gibi Guatemala City şehrinde, 2.000'den fazla genç kızın fahişelik yaptığı düşünülmekte. Casa Alianza ve ECPAT'a göre bunlardan 1.200 tanesi El Salvador'lu, 500 tanesi Honduraslı geri kalanı ise Guatemala'lıdır. Latin Amerika ECPAT yönetmeni Vilaareal'in söylediklerine göre, ülke çapında 15.000 çocuk bu durumdadır. Bunların tamamına yakını ise 15-17 arasındaki kız çocuklardan oluşmaktadır.

Guatemala Kongresi, çocuk fuhuşunu suç haline getirecek bir yasa taslağı üzerinde çalışmaktadır. Ancak sivil toplum örgütlerine göre bu konuda hiç acele edilmemektedir; çünkü bu bazı siyasilerin işine gelmemektedir.

Son 3 yılda Casa Alianza yaklaşık %40'ı cinsel yolla bulaşan hastalıklar taşıyan 300 kıza ev sahipliği yapmıştır. Anlatılanlara göre, neredeyse kızların tamamına yakını aynı sebeplerden ötürü çalışmaya başlamaktadırlar. Genellikle çok fakir ailelerin kızlara bu tuzaklara düşmektedirler. Kimi eve para götürmek için, kimi evdeki şiddetten kaçarken, kimi para biriktirerek hayalindeki ülke olan ABD'ye gitmek için çalışırken fuhuşa bulaşmaktadır. Ne var ki bir kez tacirlerin eline düşen kızlar borçlandırdıkları ve alkole uyuşturucuya bağımlı hale geldikleri için bir daha asla bu çarkın içinden çıkamamaktadırlar.

Hindistan'da Balıkçı Çocuklar

Balıkçılık, ister endüstriyel ister geleneksel olsun çalışma koşulları düşünüldüğünde en zor ve tehlikeli sektörlerden biridir. Sayıca bakıldığında geleneksel (artisanal) balıkçılıkla uğraşanlar sektörün %70'inden fazlasını temsil ederken endüstriyel balıkçılar pazara sunulan balığın %80'ini avlamaktadırlar. Özellikle, büyük denizlere kıyısı olan ülkelerde çocukların da balıkçılık yaptığı görülmektedir. Bununla birlikte, kazaların ve özellikle cilt hastalıklarının son derece yoğun olarak görüldüğü balıkçılıkta, çocukların çalışması önemli bir tehdit oluşturmaktadır.

Hindistan'ın kıyı şeridinde, balıkçılık sektöründe çalışan çocukları sıkça görmek mümkündür. Cuddalera'nın liman bölgelerinde çalışan çocuk işçilerin yaşı, genellikle 10-15 arasında değişiyor.

Balıkçıların yakaladıkları balıkları getirdikleri limanlara sabahın erken saatlerinde gelen çocuk işçiler, 200 ile 500 kg. arasında ağırlıklı olarak değişen balık ürününü bekliyorlar.

Balık tekneleri limana yanaşır yanaşmaz, çocuklar teknelerin içine atılıyorlar. Elleri aldıkları büyük alüminyum kovalara balıkları dolduruyorlar ve yanlarındaki arkadaşlarına iletmek yoluyla balıkları kıyıya taşıyorlar. Bu işi yaparken, oldukça seri bir şekilde kovaların içine balıkları doldurup yana aktarıyorlar. Kovaların ağır olması, çoğu zaman yetişkinler için bile sakatlanmak konusunda önemli bir tehlikenin varlığını gösteriyor.

Sıcak güneşin altında saatlerce çalışan çocuklar, yakalanan balığın miktarına ve teknenin sahibinin merhametine bağlı olarak, küçük bir harçlık alıyorlar. En iyi zamanlarda günde, 2-5 Amerikan Doları kazanıyorlar. Güneş altında çalışmaktan dolayı, çocuklar çoğu zaman susuz kalmakta ve güneş çarpması tehlikesi ile taşıdıkları yükün ağırlığı ve çalışma pozisyonlarından ötürü bel ağrıları ile karşılaşmaktadırlar.

Sezon dışı kalan zamanlarda çocuklar, balık ağlarının onarılması, teknelerin temizlenmesi işlerinde çalıştırılıyorlar.

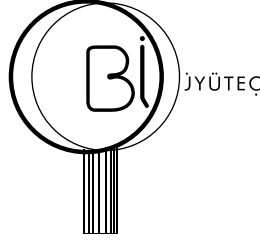
Balıkçıların genellikle çocukları çalıştırmak konusunda çekinceli olduklarını söyleyen bölgedeki önemli balıkçılarından M. Subramani, genellikle çocukların çalışmak konusunda ısrarlı bir tutumla balıkçılara yaklaştıklarını söylüyor. Yaklaşık ağırlığı 40-50 kg. olan alüminyum kovaların kaldırıldığı bu işin çocuklar tarafından yapılması oldukça zor.

* Yukarıda ülkelere ait verilen haberler Child Rights Information Network (CRIN) adlı organizasyonun, www.crin.org adlı web sitesinden alınmıştır.

** Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'den yapılan alıntılar ise United Nations Children's Fund (UNICEF), www.unicef.org adlı web sitesinden alınmıştır.

Kentleşememe

Taner AKPINAR*

Kentleşme olgusunun, biri nicel diğeri de nitel olmak üzere iki temel boyutu vardır. Nicel boyut, kent olarak tanımlanan yerleşim yerinde yaşayan insanların oluşturduğu ve adına nüfus denen kalabalığa ilişkindir. Bu anlamda, kentler, kırsal yerleşim yerlerinden daha kalabalık bir nüfusa sahiptir. Nitel boyut ise kentsel alana özgü geçim araçlarına ve altyapı olanaklarına sahip olmak, kültürel değerleri benimsemek, uygun davranışları sergilemek, vb.'ne ilişkindir. Bu anlamda da, kentle kırsal arasında derin farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılığa ilişkin üstü örtülü hiyerarşik bir algılama da vardır ve hiyerarşide kente özgü değerler daha üstün görülür.

Hem nicel hem de nitel boyut zaman içerisinde değişip dönüşmektedir. Bu değişim ve dönüşüm zamanın ilerlemesiyle kendiliğinden değil, üretim sistemi ve onun üst siyasal örgütlenmesine bağlı olarak olmaktadır. Dolayısıyla kent ve kentleşmeyle bağlantılı sorunlar maddi üretim ilişkileriyle doğrudan bağlantılıdır. Bu çerçevede kent ve kentleşmeyle bağlantılı günümüzün en temel sorunu kentleşme değil, 'kentleşememe'dir.

Kentleşememe sorunu, daha çok, kente 'sonradan gelenler'le özdeşleşmektedir. Sorunun iki temel boyutu bulunmaktadır: Kente gelen kırsal kökenli insanların kentsel değerleri benimseyememesi ve kentin yeni gelenlere kentsel alana özgü değerleri sunmaması ile ilintilidir.

Bu büyüteçte, sözünü ettiğimiz kentleşememe olgusunu ele alıyoruz. İdeal bir kentli tipi çizip bu insanları ideal tipe uydurmayı değil, kentleşemeyenlerin yaşadığı güncel, somut sorunları gün ışığına çıkartmayı amaçlıyoruz. Yalnızca sorunları göstermekle yetinmiyor, çözüm noktasında örnek bir çabayı -Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı'nın Genç Kız Evini- da sunuyoruz bu büyüteçte.

Bu çerçevede Varol Dur'un yazısı kentsel alanda yaşayan insanların sahip olması gereken en temel hakların neler olduğunu, Aslıcan Kalfa'nın yazısı ise sahadan edinilen verilere dayanarak somut sorunların neler olduğunu gösteriyor bizlere. Kentleşememe sorununun mekânsal boyutuna da değinmeden olmaz. Cihat Uysal'ın yazısı bu noktaya ışık tutuyor. Gürhan Fişek, çözüm noktasında örnek bir çaba olarak sunduğumuz, Genç Kız Evi'nin dayandığı kavramsal temele açıklık getiriyor. Fişek'in ortaya koyduğu kavramsal temele bir katkı olarak, 'ev' kavramsallaştırmasının özel bir anlam taşıdığını düşünüyorum; kentleşemeyi en derinden hisseden çocukların yaşadığı sorunları, onların kendilerini bir ev ortamı rahatlığında hissettirecek ortadan kaldırmak. Gülbiye Yenimahalleli Yaşar ve Can Umud Çiner de eve, Genç Kız Evi'ne, götürüyor bizleri.

Kentli Hakları Çerçevesinde Kentleşme

Varol DUR**

Kent Kavramı

Kentler, özellikle sanayi devrimi sonrasında ortaya çıkan kitlesel üretimin ucuz işgücüne ihtiyacının artması ve eşzamanlı olarak ortaya çıkan ve kırsal kesimde yaşanan çözülmenin etkisiyle yaşanan kitlesel göçlerle genişlemeye başlamışlardır. Bu dönemde önce kentlerin insanların küçük ve ayrıcalıklı bir kısmının yaşadığı alanlar olarak tanımlanması yanlış olmayacaktır. Sanayi devrimini izleyen süreçte yaşanan nüfus hareketleri modern kentlerin ilk hallerini oluşturmuştur. Dar anlamda kentleşme kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artması şeklinde tanımlanabilir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde hem doğurganlığın yüksek olması, hem de köyden kente nüfus akımlarının güçlü olması kentleşmeyi demografik bir niteliğe büründürmektedir. Oysa gelişmiş ülkelerde doğurganlık eğiliminin azalması nedeniyle kent nüfusu ya kırsaldan beslenmekte ya da ülkeler arası göç hareketleriyle şekillenmektedir. 1950'lerde gelişmekte olan dünya nüfusunun %83'ü 1975'lerde %75'i kırsal alanlarda yaşarken 1990'ların sonunda ise yaklaşık yarısı kırsal alanlarda yaşayacaktır. Aynı eğilim 2020'lerde dünya nüfusunun 2/3'ünün kentlerde yaşayacağını ortaya koymaktadır. Ekonomik büyüme

ve kentleşme politikalarında önemli rol oynayan emek, sermaye, donanım ve bilgi dolaşımının yeterli biçimde plan ve programa bağlanamaması bu artışın nedeni olarak kabul edilmektedir¹.

Kentli Hakları ve Kentleşme

Kentleşme kavramının sadece nüfus hareketlerinin bir sonucu olarak algılanması yanılgılara yol açacaktır. Kentleşme nicel olarak artan nüfus ile birlikte, kentte yaşayan insanların ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan değişmelerine, kentleşmelerine yol açan bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır². Kentleşme kavramı, kentsel yaşam deneyimi içinde elde edilen bir kültür birikimidir³. Sosyo-kültürel açıdan kentleşmenin tanımını, kente göç edenlerin ve kentte yaşayanların, kent toplumunun değer-norm sistemini, kentli insanın düşünme, davranış biçimlerini ve giderek yaşama biçimini benimsemesidir. Kentleşme, ekonomik ve sosyal olmak üzere iki ana boyutludur. Ekonomik bakımdan kentleşme kişinin geçimini tamamen kentte ve kente özgü işlerde sağlıyor duruma gelmesiyle gerçekleşir. Sosyal bakımdan kentleşme ise kente özgü tavır ve davranış biçimlerini benimsemesi ile gerçekleşir.

Kentleşmenin referans noktası olarak kabul edilebilecek kentli insana ait değerlerin nasıl belirleneceği konusunda kentli hakları kavramını ve bu hakları erişim düzeyini ölçüt olarak kullanmak mümkündür. Kentlilik hakları

* Büyütec Editörü, Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı

** Ankara Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler Bölümü Doktor Öğrencisi - Sosyal Güvenlik Kurumu, Sosyal Güvenlik Uzman Yardımcısı

temel kişilik hakları ve siyasal hakları ile ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan sonra üçüncü kuşak olarak sayılan dayanışma hakkıyla ilişki içerisinde tanımlandığı gibi, birinci ve ikinci kuşak haklardan bağımsız olmayan ve ancak bu haklar ile birlikte kullanıldığında anlam kazanan haklar olarak da tanımlanmaktadır⁴.

En basit haliyle kentlilik hakları, kentlerde yaşayan/bulunan insanlara diğer insan hakları dışında verilen ek bazı haklardır. Belli bir nüfus yoğunluğuna erişmiş insan topluluklarının yaşama hakkına bağlı sağlık, konut, su, enerji, yol, güvenlik, eğlence ve boş zaman değerlendirme gibi haklarının bulunması, kent dolayısıyla elde edilmiş haklar olarak gösterilmektedir. Bu nedenle kentlerde, sanayi ve hizmet sektörü bulunmalı, fiziki altyapısı belli bir seviyede olmalı, evrensel değerler yaşanıyor olmalı, eğitim seviyesi yüksek olmalı, düzenleme ve denetleme kurumları yer almalı ve ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlar karşılanabilir olmalıdır⁵. Kentlilik hakları, kentlerde yaşayan insanların hayatlarını insan onuruna yaraşır biçimde sürdürmeleri için zorunludur. Bu hakların sağlıklı işleyişi için dayanışma ve işbirliğini gerekli kılmaktadır. Bireylerin birbirleriyle, bireylerin toplumla ve toplumsal grupların birbirleriyle olan ilişkilerinin yanında devlet/yerel idareyle bireyler arasında oluşan ilişkilerde dayanışma ve işbirliği ilkesinin varlığıysa demokratik ve hak arama özgürlüğüne sahip bireyler ve onları koruyabilecek hukuk kurallarına bağlıdır.

Kentlilik haklarına ilişkin en önemli uluslararası bölgesel belge 2008 tarihinde yenilenen 1992 tarihli Avrupa Kentsel Şartı'dır⁶. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanıp, üyelerince onaylanan Şart çerçevesinde, Avrupa Konseyi'nin kentsel politikalarından yola çıkılarak oluşturulmuş ve dört temel konuya ağırlık verilmiştir. Bunlar sırasıyla, fiziki kentsel çevrenin iyileştirilmesi, mevcut konut stokunun iyileştirilmesi, yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların yaratılması, toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesidir. Belge, kentlerin ekonomik gelişmelerini gözetirken, kent sakinlerini güvence altına almayı, bir taraftan da kenti korumayı amaçlayan, güvenlik, sağlıklı çevre, istihdam, sağlık, barınma, hareketlilik, kaliteli mimari, çok kültürlü yaşam, spor ve boş zamanın değerlendirilmesi, katılımçılık, ekonomik gelişim, sürdürülebilir gelişim, eşitlik, kültürel gelişim gibi hakları içeren 20 maddelik⁷ bir bildiri ve 13 maddelik⁸ bir şartı içermektedir. Bu hakları devletlerin kentli insanlara sağlaması gereken haklar olarak kabul etmenin yanında, kentli insanın da bu hakları talep edecek ve bunları kullanabilecek insan olduğunu söylemek mümkündür.

Şehre yeni göç etmiş kişilerin, kentleşmiş kişilerle aralarındaki farkı kapatabilmeleri için de kentli haklarından azami ölçüde faydalanmaları gerekmektedir. Aksi takdirde kırsaldan kente göç edenler, başlangıçta daha iyi bir ortamla karşılaştıkları için memnun olacaklar, fakat önceden kentleşenlerle aralarındaki uçurum devam ettikçe mutsuzlaşacaklardır. İyi bir eğitimin sağlanamaması, iş olanaklarının kısıtlılığı, altyapı ve mimari açıdan yetersiz barınma imkânları, kısıtlı ulaşım ve dolayısıyla dolaşım imkânları, kültürel hayattan dışlanma, maddi imkânsızlıklar, bu olumsuzlukları gidermek için gereken eşitlikçi ortamın eksikliği ve yeterli önlemlerin zamanında alınamaması bu kişileri sosyal dışlanma olgusuyla baş başa bırakabilmektedir. Sosyal dışlanma neticesinde kent hayatının dışında kalan kişiler, kentleşme olgusunun dışında kalmakta, gelenek-

sel yapıların sürdüğü mahalle yapılarının içinde, dışarıya çıkmadan hayatlarını sürdürmektedirler. Bu bütünleşme sorununun özellikle kente sonradan göç eden çocuklar için risk oluşturduğunu söylemek mümkündür. Başlangıçta kentli haklarından mahrum kalan bu çocukların, kent yaşamının gereklerine karşı bir refleks geliştirmeleri ve bu karşı duruşun toplum hayatını olumsuz etkileyecek davranışlara dönüşmesi mümkün görünmektedir⁹. Kentleşme ile ilgili sorunların suç oranlarının yükselmesine neden olduğu görüşüne itiraz eden yaklaşımlar da vardır¹⁰. Esas nedenin işsizlik, yoksulluk, hatta küreselleşme olduğu yönünde görüşler bulursa da kentli hakları kavramının geniş kapsamı düşünüldüğünde bu olguları zaten içerdiklerini ve insana verilen değerlerin bir ölçütü olarak kabul edilebileceklerini de söylemek mümkündür. Rasyonel yaklaşım, bireysel ve toplumsal çıkarlar uyumlulaştırılarak, nitelikli eğitim, sağlık ve iş güvencesi başta olmak üzere kentli haklarının tüm bireyler için eşit fırsatlar yaratacak biçimde sağlanması konusunda olumlu adımlar atılarak, bütünleşme sorununun aşılabilmesidir.

Kişinin kentli haklarının faydalanamamasının, geleneksellikten modernliğe doğru ilerleyen çizgiyi izleyememesine sebep olacağını söylemek mümkündür. Kentle ilgili ilk dönem araştırmalarına bakıldığı zaman daha çok geleneksel-modern eksenini üzerine kurgulandıkları gözlemlenmektedir. Kente gelen kırsal kesim insanının giderek gelenekselden moderne doğru değişeceği vurgulanmış, bu çerçevede de, "kentsel bütünleşme" ve "kentsel uyum" önemli kavramlar olarak değerlendirilmiştir. Kentler romantik bir bakış açısıyla "aydınlanmanın kaleleri"¹¹ olarak kabul edilmiştir. Kendine özgü yaşam koşullarıyla kentler, kırsal alanlardan farklılık göstermektedir.

Kentlerin büyüklüğü, yoğunluğu ve heterojen yapısı kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerini, mekânsal yakınlığa rağmen, kısa ömürlü ve yüzeysel bir hale getirmiştir. Ayrıca ilişkiler daha çıkarıcı bir hal almıştır. Kent toplumları, heterojen, kan bağına dayalı akrabalık ilişkilerinden uzaklaşarak, mesleki örgütlenmelerin ön plana çıktığı, sosyal baskı mekanizmasının sınırlandığı, bireyin "ben" olarak toplumsal ilişkilerde yer aldığı örgütlü toplumdur. Fakat kentlerin giderek yığınlar halinde kalabalıklaşması, beraberinde bir kentin bölümleri/mahalleleri arasında mesleki olmayan ayrımları da kaçınılmaz kılmıştır. Başlangıçta, kentsel hayatın, kişiyi bireyleştireceği ve bunun da doğal bağları kıracağı yönündeki görüş, kişilerin tamamının kentin nimetlerinin/kentli haklarından eşit ölçüde faydalanamaması ve aynı yerden göç edenlerin, bir korunma güdüsü ile, kentin aynı yerlerinde toplanmaya başlaması ile değişmiştir. Bu anlamda kentleşme bir taraftan ayrışmayı ve farklılaşmayı derinleştirirken, bir taraftan da yeni bir tür hemşericilik ya da sınıfsal bütünleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Bunun sonucunda kentlilik algısı kişiden kişiye değişken bir hal almıştır¹². Kentli haklarına erişimdeki farklılıklar bu ayrışmanın kuşaktan kuşağa derinleşmesine ve farklılaşmanın kurumsal bir yapı haline gelmesine neden olmaktadır. Yani farklı bölgelere toplanan aynı yörelerin insanları, kendi ekonomik ve sosyal yapılarını oluşturmakta ve bu yapının devam etmesi çıkarlarına hizmet ettiği sürece bu yapıyı korumaya ve kullanmaya devam etmektedirler. Hemşericilik bağlarına dayanarak geliştirilen aidiyet, yeni yerleşilen kente uyumu kolaylaştırdığı gibi aile, akraba ve yöresel bağ-

ların zayıflamasını engellemekte, memlekete ait değerlerin yeniden üretilmesine neden olmaktadır; başka bir ifade ile gelenekle olan bağın devamını sağlamaktadır. Aynı zamanda bu yapının, yani sosyal sermayenin, dışlanma olgusunun kişiler üzerinde yaratacağı sosyal sıkıntıları ortadan kaldırmada önemli bir dayanışma mekanizması olduğunu belirten görüşlerde bulunsa da bu durum gelenekselden moderne doğru geçişi durdurmakta, bireyler geleneksellik ile modernlik arasında bir noktada kalmaktadırlar¹³.

Sonuç olarak sadece kentleşmenin, bireylerin kentleşmesini sağlamakta yani, bireylerin kentli hakları olarak tanımlanan haklara erişimini sağlamakta yetersiz kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır. İnsana verilen değerın yetersizliği, bireylerin geleneksel yapılara sığınmalarına ve bu yapıların modern kent ortamlarında kendilerini yeniden üretmeleri ve korumaları neden olmaktadır.

Dipnotlar

1. Ercan Tatlıdil, Kent ve Kentli Kimliği; İzmir Örneği, Ege Akademik Bakış, 2009, s.3, eab.ege.edu.tr/pdf/9_1/C9-S1-M18.pdf.
2. Nail Yılmaz, Farklılaştırın Ve Ayrıştırın Bir Mekanizma Olarak Kentleşme, s. 252, iibf.kocaeli.edu.tr/ceko/ssk/kitap48/08.pdf.
3. Tatlıdil, s.8.
4. Fahrettin ÖNDER, Kentli Hakları ve Yerel Siyaset – II, Yerel Siyaset, 2008, s. 61 <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/haziran2008/12.pdf>
5. Önder, a.k., s. 60
6. The European Urban Charter, http://sustainable-cities.eu/upload/pdf_files/URBAN_CHARTER_EN.pdf.
7. Bildiride sayılan haklar şunlardır; 1. Güvenlik, 2. Kirletilmemiş, sağlıklı bir çevre, 3. İstihdam, 4. Konut, 5. Dolaşım, 6. Sağlık, 7. Spor ve dinlenme, 8. Kültür, 9. Kültürlerarası kaynaşma, 10. Kaliteli bir mimari

ve fiziksel çevre, 11. İşlevlerin uyumu, 12. Katılım, 13. Ekonomik kalkınma, 14. Sürdürülebilir kalkınma, 15. Mal ve hizmetler, 16. Doğal zenginlikler ve kaynaklar, 17. Kişisel bütünlük, 18. Belediyeler arası işbirliği, 19. Finansal yapı ve mekanizmalar, 20. Eşitlik.

8. Şartta sayılan haklar şunlardır; 1. Ulaşım ve dolaşım, 2. Kentlerde çevre ve doğa, 3. Kentlerin fiziki yapıları, 4. Tarihi kentsel yapı mirası, 5. Konut, 6. Kent güvenliğinin sağlanması ve suçların önlenmesi, 7. Kentlerdeki özürü ve sosyo-ekonomik bakımdan engelliler, 8. Kentsel alanlarda spor ve boş zamanları değerlendirme, 9. Yerleşimlerde kültür, 10. Yerleşimlerde kültürler arası kaynaşma, 11. Kentlerde sağlık, 12. Halk katılımı, kent yönetimi ve kent planlaması, 13. Kentlerde ekonomik kalkınma.
9. Mevlüt Karabiçak, Nihat Altuntepe, Sürdürülebilir Kentleşme ve Yerel Siyaset, Yerel Siyaset, 2007, s. 30, <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/haziran2007/4.pdf>.
10. Alan Gilbert, Urbanization and Security, s.16, <http://www.wilsoncenter.org/topics/pubs/ACF1C7.pdf>.
11. Yılmaz, s.256.
12. Yılmaz, s. 256 – 257.
13. Yılmaz, s.258.

Yararlanılan Kaynaklar:

- GILBERT Alan, (1999) Urbanization and Security, <http://www.wilsoncenter.org/topics/pubs/ACF1C7.pdf>.
- KARABIÇAK Mevlüt, Nihat Altuntepe, (2007), Sürdürülebilir Kentleşme ve Yerel Siyaset, Yerel Siyaset, <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/haziran2007/4.pdf>.
- ÖNDER Fahrettin, (2008), Kentli Hakları ve Yerel Siyaset – II, Yerel Siyaset, <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/haziran2008/12.pdf>.
- TATLIDIL Ercan, (2009), Kent ve Kentli Kimliği; İzmir Örneği, Ege Akademik Bakış, eab.ege.edu.tr/pdf/9_1/C9-S1-M18.pdf.
- The European Urban Charter, (1992), http://sustainable-cities.eu/upload/pdf_files/URBAN_CHARTER_EN.pdf.
- YILMAZ Nail, (2006), Farklılaştırın Ve Ayrıştırın Bir Mekanizma Olarak Kentleşme, iibf.kocaeli.edu.tr/ceko/ssk/kitap48/08.pdf.

Kentsel Değerler ve Kentleşmek Üzerine Gözlemler

Aslıcan KALFA*

Kentli olmak, mekânsal olarak kentlerde yerleşmek, yaşamak ve çalışmak anlamına gelmektedir. Ancak tüm bu koşullar, kentleşme sürecinin yalnızca bir parçasıdır. Kentleşme sürecinin tamamlanabilmesi için, kentli değerlerin içselleştirilmesi gerekmektedir. Kentleşmek, modern kentlerin sağladığı olanaklardan faydalanabilmek, kentsel bir forma uygun bir hayat sürmek anlamına gelir. Modernite kavramı, tüm kurumlarıyla birlikte kent yaşamı ile bağlantılı bir yapıya sahiptir.

Gerçek anlamda kentleşmenin üç belirleyeni vardır: Bunlar, sosyal hakların kullanılması, mekânsal açıdan kentin kullanılması, kentsel hizmetlerden faydalanılması ve kentsel tüketim kalıplarının benimsenmesidir. Sanayileşmenin Batı kentlerinde hız kazanmasıyla birlikte kitlesel üretim-kitlesel tüketim çarkının dönmesi, kentlerde formal istihdam olanaklarına sahip kesimlerin tüketim kalıplarını benimseyebilmesi ve bunu hayat tarzlarına yansıtmasıyla mümkün olmuştur. Bu süreçte, kentli olmanın bir yüzü, modern kapitalist üretim biçimlerine uygun olarak üretilen ürünlerin tüketilmesi olarak ortaya çıkmaktadır.

Kentli olmak, belli tüketim kalıplarına sahip olmak ve buna uygun bir yaşam tarzı geliştirmekten öte, evrensel bir sosyal politika anlayışına uygun bir şekilde, kentlerde sunulan birçok hizmetten faydalanabilmekle mümkün olabilir. Bu, kentli olabilmeyen çok önemli bir koşuldur. Kentsel hizmetlerden faydalanmak, vatandaşlık haklarının kullanıl-

ması anlamına gelmektedir. İngilizce vatandaş anlamına gelen "citizen" kelimesinin kökünü kent anlamına gelen "city" kelimesinden türediği hatırladığında, bu durum çok daha anlaşılır hale gelmektedir. Sosyal bir devlette vatandaş olabilmeyen çok önemli bir koşulu, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, hak arama ve örgütlenme özgürlüğü, çalışma hakkı ve işsizliğin önlenmesi gibi sosyal hakları kullanabilmektir.

Kentli olmanın üçüncü koşulu ise, kenti mekânsal olarak kullanabilmek, bunun yanı sıra bazı kültürel ve eğlenceye dayalı etkinliklere katılabilmek anlamına gelmektedir. Kentin mekânsal kullanımı, o kentin biçimsel özellikleri ve tasarımıyla, ayrıca ulaşım hizmetlerinin yaygınlığı ve gelişmişlik düzeyiyle ilişkilidir. Eğer bir kent, yayaların kenti mekânsal olarak kullanmalarına uygun değilse, kent kullanımında yayalar aleyhine bir dengesizlik varsa, o zaman o kentin, kendiliğinden sakinlerini kentli olmaktan dışlayan bir özelliğe sahip olduğunu görürüz. Keza ulaşım sisteminin yaygınlığı ve gelişmişlik derecesi de, kent sakinlerinin kentin birçok bölgesini kullanabilme olanakları üzerinde belirleyiciliğe sahiptir.

Konuyu somutlaştırmak için, yazının sonraki kısmında, 2009 yılının Mart ve Nisan aylarında Ankara'da Tuzluca'yı, Tepecik ve Dostlar Mahallelerinde yaptığımız bazı gözlemler aktarılmaktadır. Bu mahalleler, özellikle de Dostlar ve Tepecik mahallelerinden oluşan bölge, 1970'lerden itibaren ağırlıklı olarak Erzurum, Erzincan, Sivas, Kars, Çorum ve Çankırı'dan iç göçle gelenlerin yaşadığı yerleşim yerleridir. Ağırlıklı olarak iki ya da daha fazla çocuğa sahip olan aile-

* Ankara Üniversitesi, Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

lerde, kadınlar ağırlıklı olarak ücretli bir işte çalışmamakla birlikte Çankaya, Ümitköy, Etimesgut gibi başka mahallelere zaman zaman temizliğe gitmektedirler. Erkeklerin büyük çoğunluğu ise sigortasız olarak çalışmaktadırlar. Devlet dairelerinde çalışıp emekli olanlar da mevcuttur. İnşaat sektöründe, kayıtdışı ve mevsimlik çalışanlar da vardır. Bu kişiler, yurtdışında kaçak işçi olarak çok ağır şartlarda çalıştırılmaktadırlar. Gençlerin çoğu ise işsizlerdir. Genellikle tanıdık ya da akraba vasıtasıyla sözleşmeli olarak büyük marketlerde, ağır koşullar altında çalışmaktadırlar.

Mahalle sakinleri çalışma, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, gibi birçok haktan yeteri kadar yararlanamamaktadır. Mahalle sakinlerinin eğitim düzeyi genellikle düşüktür. Kırsal kökenli olanlar genellikle ilk ya da ortaokul mezundur. Bunun nedeni geçmişte yaşadıkları köylerdeki eğitim olanaklarının kısıtlılığıdır. Kadınlar ise, babaları izin vermediği ya da ailelerindeki erkek çocuklara öncelik tanıdığı ve maddi kaynaklar aktarıldığı için eğitimlerini yarıda bırakmışlardır. Bununla birlikte, mahalle sakinleri, çocukların eğitimlerine son derece önem vermekte ve birçoğu çocuklarının üniversiteye gitmesini istemektedir. Halkevlerinin son derece örgütlü olduğu bu mahallelerde Halkevleri üniversiteye hazırlık kursları düzenlemektedirler. Okuma yazma oranlarının düşüklüğünün dikkat çektiği Dostlar Mahallesinde, 25-26 yaşında okuma yazma bilmeyen ve utandıkları için okuma yazma kurslarına katılmayan kadınların varlığından bahsediliyor.

Kentli olmanın son derece önemli bir koşulu olan formal sektörde düzenli bir işe sahip olamamak en önemli sorunlardan biridir. Kadınlar ise genellikle baba ya da eşleri tarafından engellendikleri ya da ev işlerini, yaşlı ve çocuk bakımını üstlendikleri için ücretli bir işte çalışmamaktadır. Kadınlar nadiren de olsa gündelik ev temizliği işlerine gitmektedir. Ancak burada ilginç olan, gerek kadınların gerekse erkeklerin eşlerinin bu etkinliklerinden bahsederken, bunu bir çalışma biçimi olarak saymamalarıdır. Bu durum, çok yaygın bir şekilde kadın emeğinin görünmezliği ve önemsenmemesi durumunu yansıtmaktadır.

Gecekondu mahallelerinde yaşayan insanlar sağlık hizmetlerinden de yeterince yararlanamamaktadır.

Mahalleler, hemşeri dernekleri ve birçok etkinlik yürüten Halkevleri etrafında yoğunlaşan bir örgütlülüğe sahip. Bunun dışında, üye olunan örgütler arasında bazı sendikalar, siyasi partiler ve bazı yardımlaşma ve dayanışma dernekleri de bulunmaktadır.

Bu gözlemlerin yapıldığı gecekondu mahallesinde yaşayan insanlar, yalıtılmış olarak nitelenebilecek bir yaşam tarzı sürmekte ve kent ile zayıf son derece bağlarla ilişki halinde bulunmaktadır. Yalıtılmışlık, mekânsal bağlamda dikkat çekmektedir. Ulaşım olanaklarının yetersizliği ve maliyetlerin yüksekliği, bu durumu pekiştirmektedir. Cinsiyet üzerinden bir analiz yapıldığında ise, kadınların özellikle çalışmalarının engellenmesiyle, bu yalıtılmışlığa çok daha fazla maruz kaldıkları ve kentleşmekten uzaklaştıkları görülmektedir. Kent merkezine hiç gitmeyen kadınlar vardır.

Aslında görüşülen kişilerin kentle bağları açısından tüketime baktığımızda, ekonomik imkânsızlıkların tüketim kalıplarını da etkilediği görülmektedir. Gecekondu sakinlerinin çoğu ev ve araç sahibi değildir. Cep telefonu kullanımı ve televizyon izleme yaygındır. Ekonomik sıkıntılar nedeniyle köyle bağlarını koparmayıp un, bulgur gibi bazı temel gıda maddelerini köyden temin edenler bulunmaktadır.

Gecekondu mahallelerinde yaşayan insanlar, genellikle kentin sundukları imkânlardan faydalanamamışlardır. Bu bağlamda kentli değerleri içselleştirememişler ve kentli olamamışlardır. Mahalle sakinleri, böyle bir yaşamdan bunaldıklarını, insanların kentte birbirine yabancılaştığını, buna karşın, köyün daha özgür ve doğa güzellikleriyle dolu olduğunu belirterek köye özlemi dile getirmektedirler.

Genel bir değerlendirme yapacak olursak, gecekondu sakinlerinin aslında kentli olmaktan dışlandıkları ve kentleşme sürecini gerçekleştiremediklerini söylemek gerekmektedir. Bu insanlar, hem vatandaşlık haklarından kent sel hizmetler boyutuyla faydalanmak bakımından, hem de modern kentli değerlerin benimsenmesi bakımından, arada kalmışlardır.

Yaşam, Mekan ve Kent

Cihat UYSAL*

Kent kavramı şehir sözcüğünün karşılığı olarak kullanılıyor. Türkçe sözlükte, "nüfusun çoğu ticaret, sanayi ya da yönetimle ilgili işlerle uğraşan, tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı" açıklaması yer alıyor. Bu tanım, kentsel yerleşim sorunlarının günümüzde eriştiği yeni oluşumları içermiyor. Ayrıca, hizmet, finans, otopark mafyası gibi sektörler yer almamış. Yaşama çevresi ve onun gerektirdiği mekan kavramının tanımında bile sayısız değişken söz konusu iken, kent gibi daha karmaşık bir ortamı anlatan kavramın yeterli bir tanımının yapılmasını beklemek iyimserlik olur. Bu nedenle, önce konunun temel ögesi olan mekan kavramı ile konuyu anlamaya çalışmak daha doğru olacak.

Mekan

Mekan, Arapçadan dilimize girmiş bir sözcük. Bu sözcük ile bir yandan bulunduğumuz yer diğer yandan da yerleşim, konut ile ilişkilendirilerek oluşan ortamı, çevreyi

anlatmaya çalışıyoruz. Hatta, bu ilişkilendirme cennet ve cehennem gibi yeryüzünde görme şansımız olmayan yerleri anlatmak için de genişletilmiş.

En küçük boyutu ile bir odayı, banyoyu ya da helayı ele alalım. Bu tek mekan birimlerinin bile coğrafi, toplumsal, kültürel, teknik... yönleriyle ne kadar çeşitli ve farklı etmenlere göre biçimlendiğini kavrayıp, anlamakta zorlanırsınız. Sıraladığım etmenlere duygu ve düşüncelerimizi, güzel ve çirkin anlayışımızı, sevinme ve üzülmeye hallerimiz, alışkanlıklarımız gibi sorunun kişisel alandaki yanlarını, ölçmeye biçmeye gelmeyen eğilimlerimizi de katarsak, mekanın taşıdığı anlam genişliğini anlamaya başlarız.

Bu anlamda, "başlangıçta yalnız mekan vardı..." diye de başlayabiliriz söze. Bugünkü bilgilerimizle, insanoğlunun yeryüzünde milyon yıldan fazla bir zaman diliminden beri varlığını sürdürdüğünü kabul ediyoruz. Mağaralardaki yaşamı saymaz isek, bu süreç ancak bundan yaklaşık onbin yıl önce bugünkü yaşayışımıza benzemeye başladı.

* Mimar Y. Müh.

Taş ve sopa ile başlayan süreç yukarı Mezopotamya, İç Anadolu, Mezopotamya, Mısır, Antik Çağ, tek tanrılı dinlerin sahneye çıkması, Orta Çağ, Sanayi Devrimi, yeryüzünde sömürgeci yapılanma, küreselleşme...derken, bizi bugünkü taşlı sopalı ilişkilere geri getirdi diyecek olursak abartmış sayılmayız.

Yerleşim

Şimdi insanoğlunun varoluşundan milyondan çok yıl sonra, tarihte benzeri görülmemiş ve de giderek artan bir hızla yaşanan değişim ve başkalaşımın ana evrelerini, yerleşik düzende yaşadıklarımızı özetle hatırlamaya çalışalım. Öyle ki, 1,5 milyon yılı son onbin yıl ile karşılaştırmak, bu sürecin artan hızını anlatmaya yeter. Geçmişe ilişkin bilgimiz son yıllarda yeni yerleşimlerin ortaya çıkarılmasıyla artıyor. Örneğin, örgütlü topluluk izlenimi veren yerleşim örnekleriyle, Urfa'da Göbekli Tepe, İç Anadolu'da Çumra-Çatalhöyük... gibi yerleşimlerle başladığını öğrendiğimiz yerleşik düzende yaşama biçimine geçiş sürecini, önceden tasarlanmış yapıların yapıldığı Mezopotamya'da Zigurrat Kuleleri, Mısır'da Piramitler ile başlayan süreç ve ardından Batı Anadolu merkezli bir süreç izledi. Ve sonunda Söke Ovasının batısındaki Priene yerleşimi ile (dama tahtası gibi birbirine dik sokakları ve yönetim, tiyatro gibi yapıların ayrı bir bölgede düzenlenmesiyle) Hippodamus tarafından gerçekleştirilen kent tasarımının ilk örneğine erişildi. Akdeniz koloni düzeninden beslenen zenginlikler, Batı Anadolu'daki yerleşimler büyük tiyatro yapıları, alışveriş, yönetim, iletişim alanlarıyla günümüzün kent yerleşiminin temelleri atıldı. Daha sonra, yerleşiklik düzenin yeryüzündeki en büyük ilk yönetimi olan Roma İmparatorluğunun yayıldığı yerlerde uygulanan basit ve tipik şemalı yerleşim anlayışı ile o yere egemen olmayı belirginleştiren simgesel yapılar kentsel yerleşimlerin kimliğinin evrimine yol açtı. Bu anlayış, tarih boyunca yinelenerek günümüze değin sürdü ve günümüzde çokuluslu sermayenin ortaya koyduğu küreselleşme süreciyle yeryüzünün tamamına yayıldı.

Yukarıda özetlediklerim, sanayi devriminin doğayı değiştirme, biçimlendirme yönünde kattıklarıyla yeni bir kimlik kazandı. Bugün, Sanayi Devriminin öncüsü Sermaye'nin geliştirdiği (!) salt karlılığa indirgenmiş çözümlerin sonuçlarını yaşıyoruz. Gerçekleştirilen dönüşümün hızının, onu anlama ve irdeleme hızının üzerine çıkmasıyla, insanoğlu yerleşme sorunlarının tüm yerküreyi sardığını yeni yeni görmeye başladı.

Günümüzde kentlerimiz

Bülent Duru ve Ayten Alkan tarafından hazırlanarak, "20. Yüzyıl Kenti" adı ile yayımlanan derleme/çeviri içe-

rikli kitabın önsözü, "...uygarlığın doğduğu ve beslendiği, her türlü toplumsal, bilimsel, siyasal ve ekonomik ilişkilerin sürdürüldüğü, bunun sonucu olarak insanlığın uğraşmak zorunda kaldığı sorunların ortaya çıktığı ve bu sorunlarla başa çıkmak üzere her türlü savaşımın ya da gelişmenin / yeniliğin kaynaklandığı yerler..." in kenti tanımlamakta kullanılan nüfus, uzmanlaşma, sanayi...gibi özelliklere eklemek gerektiği sözleriyle başlıyor. Yukarıda kent tanımına eklenmesi öngörülenler yeryüzünün her yeri için geçerli. Konunun teknisyeninin soğukkanlılığıyla dile getirilen bu sözler bana çok iyimser görünüyor. Özetlenen tanım, giderek ağırlaşan sorunları yaşayan sade ama bilinçli insanların gözünde daha ayrıntılı günlük gözlemlerle örtüşmüyor ya da beklentileri karşılamıyor. Çıkacağı her halinden belli olduğu halde geçtiğimiz yıl duyurulan ekonomik çöküntünün bizim gibi ülkelerin üzerine yıkılacağını bilmek gerginliğimizi artırıyor.

Mekan kavramını konut öğeleri düzeyinde bile denetleyemeyen, geliştiremeyen insanoğlu, kavramı kent boyutuna uyarlamasıyla, sorunu mekanik bir tanım açmazına sokmayı baştan kabullenmiş oluyor. Kentin artan yoğun yapılaşmasına paralel olarak artan taşıt sayısı gibi iki etmen bile kent mekanı kavramının neredeyse zamanı durdurma olanaklarına erişmesini gerektiriyor. Kaldı ki, gelinen nokta, kent tasarımının rant tasarımına dönüşmesiyle denetimden çıktı. Bu konuda konunun teknisyeni mimar ve mühendisler gelişmelerin önüne geçecek çözümleri üretecek örgütlenme ve yaptırım gücünden yoksun. Bunun sonunda, Toki teknolojik gecekondu çok katlı konutları yan yana dizince, sorunun çözüldüğünü varsayarak, birikmiş ve daha büyümüş yeni sorunları üretiyor. Mahalle, komşu kavramları unutulmaya yüz tuttu. Toplu halde yaşadığımızı, kent merkezindeki kalabalıktan ya da (AVM) alışveriş merkezlerinden yayılan poşet kültüründen anlıyoruz. Onun dışında birlikteliği pekiştirecek park, tiyatro, konser, sergi... gibi alanlar giderek azalıyor. Örneğin görsel sanat etkinliklerini sürdürmeye çalışan mekanlar erişimi zor ve dağınık yerlere saçıldı. Umarım, düne değin tu kaka dediğimiz gecekonduları aramayız.

Yine 20.y.y. Kenti kitabına dönersek, Howard ve Corbusier "...nüfusun ve servetin büyük kentlerde yoğunlaşmasının yoksulluğu, toplumsal hizmetlerden yoksunluğu ve 'hak edilmemiş kazançları'doğurduğunu vurgulamaktadır." Özetle, 20.yy'a ilişkin öngörüler günümüzde, 21. yy'da da Howard ve Corbusier'nin bu konuda paylaştığı düşünceler geçerliliğini koruyor.

"Kentli Evi" Kavramsallaştırması*

A.Gürhan FİŞEK*

"Çocuğun yeri neresidir?" sorusunun yanıtı yalındır. Çocuğa bile sorsanız size, "Bunu bilmeyecek ne var: Evi, annesinin babasının yanı." der. Yaşama baktığımız zaman bu sorunun yanıtının, bu kadar yalın olmadığını, bir çok etmenin de itmesiyle farklılaştığını görürüz. Ama bu "gerçeklikler" bizim görevimizi değiştirmez. Biz "çocuğu", eviyle,

annesiyile babasıyla barışık kılmak zorundayız. "Barışık" sözcüğü tam da yerine oturuyor. Çünkü bu sorun, aynı zamanda ülkenin bugününde de, yarınında da "barış" içinde yaşayabilmesinin anahtarıdır.

Bir başka yanıtı yalın soru da, "Çocuğun zamanının büyük bölümünü geçirmesi gereken yer "sokak" mıdır?" sorusudur. Buna da, hiç kuşkusuz "Hayır, okuldur" denilecektir. Ama yaşama baktığımız zaman bu sorununun yanıtında yine, bu kadar yalın olmadığını görürüz. İrdelemeyi "eği-

* Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fak. Öir. Üyesi
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni

tim" kavramından başlayarak, "olanaklar" ve "boş zaman" kavramlarına kadar giden geniş bir yelpaze içinde yapmamız gerekir.

Toplum, kendisini doğrudan ilgilendiren böylesi önemli bir konuda, yalnızca devletten gerçekleştirmesini bekleme lüksüne sahip değildir. Çünkü, "barış" ve "çocuk", toplumu doğrudan ilgilendiren ve etkileri, en derinden hissedilen konulardır. Bunun için de sivil toplum örgütleri, bu konularda ortaya çıkan sorunların daha iyi anlaşılması ve sorunların çözümüne katkı olması için modeller üretmeli; konuyu derinlemesine anlamaya çalışmalı ve benzerlerinin ortaya çıkması için "engelleri" iyi tanımlamalıdır.

Sayın Prof.Dr. Orhan Cavit Tütengil'in 1969'larda önerdiği, ama bizim hala uygulamadığımız bir projeyi yaşama geçirelim : "Kırdan kente göçenlere, "kentli olmanın ve kentte yaşamının" farkını anlatalım (2).

Kentli olmak, kentte yaşamak değildir. Kentte yaşamak, nimetlerden daha çok yararlanmayı olanaklı kılar. Kentteki nimetler ile kırsaldaki nimetler arasındaki fark şudur : Kırsaldaki nimetler doğanın verdikleridir; kentteki nimetler ise, insan yapımı. Doğanın verdiği nimetler sınırlıdır; başka doğa olaylarından etkilenecek azalabilir, çoğalabilir ama yok da olabilir. Kentteki nimetler, insan yapımıdır, ama erişimi sınırlıdır. Çünkü bu sınır, diğer insanlar tarafından konulmaktadır. Burada verilmesi gereken mücadele, herkesin olabilen en geniş nimet paketine erişmesidir; paylaşımın adaletli hale getirilmesidir.

Demek ki her kentli, her nimete erişememekte. Ne kadar çok nimetten yararlanabilirse, biz onu o kadar kentli saymalıyız. Ama nimete erişmek için bazı koşullar gerekir:

1. Önce onun bir nimet olduğunu bilmek gerekir. Sözgelimi: Elektrik. Eğer hiç elektrikle tanışmamışsak, ondan yararlanarak kullanacağımız elektrikli ev aletlerinin bize neler kazandıracığını da bilemeyiz.
2. Sonra bu nimeti nerede bulacağını bilmek gerekir. İlaç almamız gerekiyorsa, önce doktora, sonra eczaneye gitmemiz gerek.
3. Birbirine benzeyen, birbirinin yerine geçen o kadar çok nimet vardır ki; "kıyaslamak" ve "seçmek" gerekir. Kumar da bir eğlencedir; spor karşılaşması da. Bunların arasındaki farkları ortaya koymak ve kendisini bazı eğlencelerden uzak tutmayı seçmek gerekir.
4. Bir nimeti bilmek yetmez; istemek ve istediğine hiç bir etki altında kalmadan, özgürce karar vermek gerek. Evlilik öyle değil mi? Evlilik, seçenekler arasından, sevdiğini seçen için, bir nimettir. Ama bunu yaparken, karşılıklı olarak kararını özgürce verebilmek gerekir.
5. Bir nimeti bilmek ve istemek yetmez onu elde edebilmek gerekir. Sözgelimi, kitabın bir nimet olduğunu bilirsiniz ama onu elde edebilmek için, ya paranız olacak ya da kütüphanenin yolunu bileceksiniz.
6. Kendisi de yeni nimetler üreterek, hem kendi seçeneklerini çoğaltmalı ve hem de başkalarınınkini.

Nimet havuzuna katkıda bulunmalı ki, kendisinin de pay alabileceği kadar büyük bir havuz oluşsun.

Ama bir sorunumuz var: Bizi şu anda etkisi altında bulunduran küreselleşme, "paylaşım özürü"dür. Nimetlerin merkezdeki bir avuç insan tarafından alınmasını; kültürelere geri kalan milyarlarca insan tarafından katlanılmasını öngörmekte ve bunu başarmaktadır.

Nimet sözcüğünün yerine "insan hakları"na da koyabilirsiniz. Yalnızca insan olmaktan ötürü kazanılan haklar bunlar. Ama eğitim yoksunluğu, tüm insan haklarının da kullanılmadığını gösteren "en" temel göstergedir. Küreselleşmenin paylaşım özürü yaklaşımına "eğitime erişim" konusunda da tanık olmaktadır.

Kentli olabilmek, insan ürünü nimetlere nasıl erişilebileceğini öğrenmeyi gerektirir. Bu nedenle eğitim görme hakkını, kupkuru bir okuryazarlık anlamında ele alamayız. Söz konusu eğitim, kişiliği geliştirmeye, olgunlaştırmaya elverişli bir öğretime dayanmalıdır. Bütün başka hakların anlaşılması, bu hakla bağlıdır. Bilinmedikçe, uygulanmadıkça, topluma mal edilmedikçe, "hak"ların hiç kimseye faydası yoktur.

1968 yılında bir düşünür şöyle diyordu : *"İnsan haklarının tam anlamıyla uygulanması, gerçekleşmesi bakımından eğitim görme hakkının önemi üzerinde dururken, insanların yarısından çoğunun en köklü haklardan yoksun kalmaya devam ettiklerini, başka bir deyimle, bu insanların insan olmak hakkından vazgeçtiklerini, içinde yaşadıkları dünyada var oldukları halde, o dünyanın dışında yaşadıklarını, yalnızlık, karanlık içinde kaldıklarını; kendilerine de, toplumun yerleşmesine, gelişmesine, ilerlemesine de, yardımları katkıları olmadığını, olamayacağını; üstelik toplum için yük olmaktan başka bir işe yaramayacaklarını düşünmek, elbette ki, çağımızın en acı gerçeği, en korkunç felaketidir."* (3)

Değil dünyanın ne denli uçsuz bucaksız olduğunu, kendi yaşadıkları kenti, bu kentte var olan nimetleri tanıyanlar ne kadar çok.

Gönüllü örgütlerin bu dev sorunla tek başlarına başa çıkmalarına olanak yok. Ama ışık yakmalarına, karanlıkta birbirine yaklaşarak ayakta durmaya çalışmalarına olanak var. Işığa yaklaşma cesaretini gösteren, anne-babaları gibi, "karanlıkta" kalmamaya çalışan gençlere güç vermesine olanak var.

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı'nın Ankara'da Boztepe Mahallesi'nde yürüttüğü Genç Kız Evi uygulaması böyle yol gösterici girişimlerden biri (4). Örnekleri çoğaltmamız ve bunların ışığında "kavramsal çerçevemizi" yeniden yeniden sorgulamalıyız. Ta ki, bunu "sosyal devlet politikası" haline getirinceye kadar.

KAYNAKÇA:

(1) Fişek A.Gürhan : 7.Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar Sempozyumu'nda Yapılan Konuşmadan Özetlenmiştir (8-9 Kasım 2008, Şanlıurfa).

(2) Tütengil Cavit Orhan : Türkiye'de Köy Sorunu, 1969.

(3) Tuncel Bedrettin : Eğitim Görme Hakkı, "İnsan Hakları" içerisinde, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayını, 1969 s.47.

(4) Fişek Oya : Genç Kız Evimiz Şehre Tepeden Bakar, Çalışma Ortamı, Mart Nisan 2005, Sayı : 79 s.14. (www.genckizevi-haber.php).

Boztepe'deki Genç Kızlar Kentli Olmak İstiyor

Gülbiye YENİMAHALLELİ YAŞAR*

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı, Çankaya'daki gökdelenler arasına sıkışan Boztepe gecekondularında yaşayan genç kızlarımız için yürüttüğü "Genç Kız Evi" projesinde 5. eğitim öğretim yılını geride bırakmaya hazırlanmaktadır. "Kentli evi" yaklaşımı çerçevesinde mahalledeki dar gelirli ailelerin ilköğretime devam eden kızlarına yönelik olan proje, çocukların eğitimden kopmalarını engelleyerek, Vakfın çocuk emeğinin sona erdirilmesi çalışmalarının bir parçası niteliğinde görülmektedir.

Amaç, kız çocuklarının eğitim ve sosyal yaşama katılma düzeylerini artırarak, yoksullukla başa çıkma ve kentli değerleri benimsemeye kadınların ve genç kızların ön plana geçmesini sağlamaktır. Kente göç eden ailelerin kırsal değerlerin yerine kentsel değerleri koymalarına, kent yaşamına ayak uydurmalarına ve sorunlarına birlikte çözüm yolları aramalarına yardımcı olmak ise diğer hedefler arasında yer almaktadır.

Bu amaçlarla, Vakfın mahallede yer alan bir gecekonduda evinde yaklaşık 70 kız çocuğuna bir yandan kütüphane ve bilgisayar gibi teknik olanaklara sahip bir çalışma mekanı sunulurken, diğer yandan beslenme olanağı sağlanmakta ve gönüllülerimiz aracılığıyla derslerine yardım edilmektedir. Eğitime yönelik destekler, yaratıcı drama gibi bireysel gelişime katkı sunan çalışmalarla desteklenmekte, görüldükleri ilgi ve sevgi özgüvenlerini geliştirmekte, yetilerini ortaya çıkarmalarına olanak sağlamakta ve sonuçta ne istediklerini bilen kişilikli ve meslek sahibi bireyler olmalarını olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca tiyatrolara, gezilere, hayvanat bahçesine, müzelerle, kent hareketli alanlarına düzenlenen gezilerle çocukların yaşadıkları kenti tanıtmaları

sağlanmakta ve okula devam ettikleri sürece o kentin bir parçası olacakları inancı güçlendirilmektedir.

Bu çabaların nasıl sonuçlar doğurduğunu görebilmek amacıyla bu eğitim öğretim yılı başında genç kızlarımıza kentli olmanın ne demek olduğunu ve nasıl bir kent istediklerini sorduk, onlar da bu sorularımızı kompozisyon şeklinde yanıtladılar (1, 2).

Genç kızlarımız kentli olmayı ağırlıklı olarak yardımsever, saygılı ve hoşgörülü olmak; kurallara uymak; kentte doğup büyümek; okul, hastane, kütüphane, park gibi kentin zenginliklerinden yararlanmak; özgür olmak; güzel konuşmak ve düzgün giyinmek; hak ve sorumluluklarını bilmek ve kullanmak; sinema tiyatro ve konser gibi sanatsal ve kültürel etkinliklere katılmak; çevreyi korumak ve çevreye duyarlı olmak; eğitilmiş, bilgili ve kültürlü olmak ile kız çocuklarını okutmak olarak tanımladılar.

Genç kızlarımızın nasıl bir kent istiyoruz sorusuna ağırlıklı verdikleri yanıtlar ise düzenli, güvenli, huzurlu, temiz, yeşil, insana doğaya hayvana saygılı, terör vahşet ve doğal afetlerin olmadığı; okul, park, tiyatro, sinema, spor, hastane, kütüphane gibi sosyal olanaklara sahip; okumaya önem ve fırsat veren, kurallara uyulan, bilgili, duyarlı, düşünceli, hoşgörülü, yardımsever, haklarını ve sorumluluklarını bilen insanların bulunduğu, istihdam olanaklarına sahip bir kentte yaşamak.

Böyle bir kentte yaşamak onlar için bir özlem. Ancak özlemlerine ulaşmalarını sağlayacak eğitimin önemini çoktan kavradıklarını artan ders başarıları ile şimdiden ispatladılar.

Kaynak:

Yenimahalleli Yaşar, G. (2009), "Boztepe'nin Genç Kızları Kentle Tanıyor", Çalışma Ortamı, S.102, s.16-17, Ocak-Şubat 2009.

Yenimahalleli Yaşar, G. (2009), "Boztepe'nin Genç Kızları Kentle Tanıyor", (<http://www.fisek.org.tr>).

* Dr., Ankara Üniversitesi Sıhhi Bilimleri Fakültesi Sıhhi Kurumları Yöneticiliği Bölümü Öğretim Görevlisi. Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

Genç Kız Evi ve Kentlileşmek Üzerine Notlar¹:

"Benim Kentim! Çok İyeyi İstemiyorum"²

Can Umut ÇİNER*

Fişek Enstitüsü'nün Genç Kız Evi projesi kapsamında, genç kızlara nasıl bir kentte yaşamak istedikleri ve kentli olmanın anlamı sorulmuş, genç kızlardan bunlara ilişkin çarpıcı yanıtlar alınmıştır.³ Yanıtlar etraflıca değerlendirilmiş (Yaşar, 2008) olmasına karşın, bu sayıda kentlileşememe perspektifi çerçevesinde konuya tekrar dikkat çekilmesinin yerinde olacağı kanısına varılmıştır.

Genç kızlar, kendilerine yöneltilen sorulara genelde kompozisyon biçiminde yanıt vermişler, bazı kızlar ise kentli olmanın ne demek olduğunu kısa maddeler biçiminde özetlemişlerdir. Kızların verdikleri yanıtlar, kentli kültürü ve kentleşme yazınındaki çeşitli açıklamalar paralelinde tartışılmaya değerdir.

Bilindiği gibi, kentleşme yazınında kent sözcüğü ve uyarı çeşitli dillerde aynı kökten türetilmiştir (Keleş, 2005: 10; Çizgen, 1994: 8) Kentli olmak medenilik, kibarlık ve

görgü ile eşleştirilen özellikler olarak tanımlanmıştır. Geniş anlamda kentleşme ise "sanayileşme ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim süreci" (Keleş, 2004: 22) olarak tanımlanır.

Keleş'e göre (2005:12) Türkiye'deki sorun insanların kentlileşemeden kentleşmelerindedir. Bu bağlamda, kentlerdeki yarı kentli vatandaşları kentlileştirebilmek için eğitime öncelik verilmesi gerektiği önemle vurgulanmaktadır. Genç Kız Evi, tam da bu noktada, genç kızların eğitimi konusunda attığı somut adımlar nedeniyle örnek bir projedir. Özellikle de kendini kentli olarak tanımlayan ve kentli kültüre sahip insanların, toplumsal sorumluluğun anlamını düşündürmesi bakımından da önemlidir.

Genç kızların sorulara verdikleri yanıtları temel alarak ve kızların kendi cümleleriyle kentlileşme, kentlilik, kentlileşememe ve kent kültürü kavramlarına ilişkin, Genç Kız

* Araştırmacı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Araştırma Görevlisi ve Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü.

Evi'nin bundan sonraki çalışmalarına katkıda bulunması amacıyla, tartışma düzlemi oluşturmayı uygun bulduk.

Kız çocuklarının yanıtları topluca değerlendirildiğinde bazı saptamalar yapılabilir. Kızlar, sorulara yanıt verirken kendi evinin ve çevresinin sorunlarını bir şekilde dile getirmektedir. Örneğin, evin içinde aile fertlerinden birine bir şekilde şiddet uygulanıyorsa o genç kızın hayalindeki kent, çocukların dayak yemediği bir yer olarak karşımıza çıkıyor. Başka bir genç kızın kenti, babalarının kızlarını okutmaya son verdiği ve tarlalarda çocukların çalışmadığı bir yerken, bir diğeri babaların alkol almadığı ve çocuklarını dövmediği bir mekânı kent olarak tanımlamaktadır.

Kent, başka türlü yaşamanın mümkün olduğunu gösteren ve bu anlamda geleceğe dair özlere, beklentileri ve istekleri taşıyan bir tür umut mekânı olabilmektedir. Aynı zamanda bazı kızların gözünde kent yanlışları düzelten, özellikle insan unsuru anlamında idealize edilmiş bir yeri tanımlamaktadır. Bu anlamda, kızlardan biri, kentli olmayı, "kışın botu olmayan arkadaşlarımıza yardım etmeliyiz. Ve ona hiç giyilmemiş bir bot vereceğiz" şeklinde tanımlayabilmektedir. Yine bir başka kız çocuğunun yazdıkları kentte sahip olduklarından dolayı ne kadar şanslı olduğunu, bu anlamda mutluluğunu yansıtmaya bakımından önemli olsa da, kızların yaşadıkları yer olan Boztepe düşünüldüğünde kentin en kırsal yerinin bile bazen köye tercih edilebileceğini de görmek bakımından önemlidir: "...Ben görünmez biri olmak isterdim. Çünkü köylere herhangi bir yere istediklerini duyup, gece kalkardım. Onların istedikleri yere parklar, hastaneler, marketler, sağlık ocakları ve okul yaptım. Sabah uyandıklarında, güzel bir çevre görsünler isterdim. Bu istediklerinin nasıl yapıldığını anlamasa bile, sevinmelerini çok isterdim. Kentli olduğum için seviyorum..."

Bu iki kız çocuğunun yazdıkları içinde bir başka önemli öge daha dikkati çekmektedir. O da kentte yaşıyor olmanın ekonomik bedelidir. Bilindiği gibi, gecekondu bölgesinde yaşamın ekonomik zorluğu çok yükümlüdür.⁴ İşsizlik, pahalılık ve çocuk olmak kızların yanıtlarında kentin nimetlerinden faydalanamamanın ağırlığının ve tahribatının çocuklar üzerindeki etkisini anlatmaktadır. Kimi çocukların yazdıklarının içinden babalarının, ağabeylerinin işsiz olduğunu, kimilerinin de ailelerin diğer kardeşlerinin eğitim alma şansına sahip olmadığını çıkarmak zor değildir.

Bunun yanında, kızların çoğunun ekonomik anlamda gelişmişlikle kent yaşamını özdeşleştirdiği de görülmektedir. Bu durumu en çarpıcı ifade edenlerden biri "biraz da kent demek, parası olmak demek; gıysilerimizin örgüden değil de kumaştan olması demek; ekmeğimizi kendimiz yapmamamız demek..." diyerek bu gerçeği ortaya koymuştur. Bu durum, bir başka ifadeyle, kentli olmanın kente ait tüketim kalıplarını kullanmak anlamına geldiği şeklindedir. Kızlar, kentli olmakla, örneğin, güzel giyinmeyi, marketten alışveriş yapmayı, sinemaya gitmeyi; kursa gitmeyi; gazete okumayı özdeşleştirmişlerdir. Bu çerçevede, doğal olarak, çocukların çoğunun dilek ve beklentilerinin öncelikle ailelerinin daha sonra da yakın çevrelerinin (komşu, akraba vs.) sosyo-ekonomik koşullarının iyileştirilmesi, söz konusu tüketim gücüne erişmeleri isteği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca kızlar, kentin onlara sunduğu hizmetleri de sorgulamakta ve daha da iyileştirilmesini istemektedirler. Kız çocukları, genelde, soba yakılmayan sağlıklı bir konut; çevre kirliliği olmayan ağaçlandırılmış temiz bir çevre, tertemiz ve ferah havası olan bir yerleşme⁵, planlı yapılaşma ve atıklardan arındırılmış bir kent talep etmektedirler. Kızların bu talepleri kentte sunulan hizmetlerin niteliğini gös-

termekte, bir başka deyişle kendi oturdukları yerde "kentsel" hizmetlerin durumuna ortaya koymaktadır.

Sekizinci sınıfa giden öğrencilerden biri, kente ilişkin hizmetlerin temel düzeyde karşılandığı bir kenti tanımlayarak aslında "çok şey istemiyorum" diyebilmiştir. Aynı genç kızın, son cümleleri istediklerinin minimum da olsa gerçekleşmeyeceğine dair umutsuzluğu taşıması bakımından üzücüdür.

Gecekondu'nun köyden kente göçün ülkenin toplumsal, ekonomik gelişme düzeylerinin dolaysız ürünü olduğunu biliyoruz. (Keleş, 2004: 546) Boztepe gibi daha pek çok örnekte, gecekonduya yaşayanların ne kentle bütünleşebildiği, ne de geldiği kırsal alan ve kentle uyum içinde olduğu söylenebilir. Ancak bu uyumun da, zamanla ve uygulanan çeşitli kentsel dönüşüm politikalarıyla birlikte değiştiği bilinmektedir. Daha önceden gecekondu olan yerlerin daha sonra burjuvalaştığı artık Türkiye'nin de gerçeklerinden biridir.

Boztepe'nin kentin merkezine çok yakın olması, burayı kent yapmakta mıdır? Bu bağlamda kent ile kırsal, kentin içindeki kırsalın tanımlanması önemlidir. Bu tanımlandıktan sonra sadece kentli olmak sadece mekâna bağlı olmayan bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentin neresinde yaşadığı, kentin imkânlarından ne derece faydalandığı ve kentli kültürüne ne derece sahip olunup olunmadığı bir yerin kentleştiğinin göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Son olarak, kızlardan biri kentli insanı "güzel giyinen ve süslenen", diğeri "gülümsediğinde dışlerinde temiz bir gülüş" olan olarak tanımlamıştır. Kısaca, kentli insanın medeni insan olduğu varsayımı bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Tertipli-düzenli, yardımlaşmanın, hoşgörünün, sevginin ve saygının olduğu bir çevre ve kent isteyen kızlar aslında gerçekten çok şey istemiyorlar. Sızca bir kentin temiz olmasını, belli bir çevre düzeninin olmasını, kirliliğin olmasını, insan haklarına saygı gösterilmesini istemek çok şey mi istemektir? Annesi için "iyi komşular", kardeşi için "iyi arkadaşlar" isteyecek kadar ince düşünceli kızların daha yaşanması bir yaşamı düşlemesinden daha doğal bir şey olabilir mi?

Genç kızların yanıtları ışığında yanıtlanması gereken pek çok soru var. Bu anlamda, sorun, kentleşmek mi kentleşememek mi? Kentleşmek bazı sorunların çözümünü kolaylaştırır mı? Kentlilerin, aydınların kentin sorunlarına duyarsız olmasının tüm bu konularda hiç mi payı yok?

Dipnotlar

- 1 Bu kısa yazının hazırlanmasındaki katkılarından dolayı Dr. Bülent Duru'ya teşekkürlerimi sunarım
- 2 Genç kızlardan birinin bu çarpıcı ifadesini başlığa taşımayı uygun buldum: "Benim kentim! Çok şey istemiyorum".
- 3 Genç Kız Evi, Ankara'nın Çankaya İlçesi'nin Boztepe Mahallesi'nde yer almaktadır.
- 4 Köy kent farklılaşması ve gecekondu sorunuğu İstanbul ekseninde değerlendiren yetkin bir çalışma için bkz (Türkdoğan, 2006).
- 5 Bu türden bir yerleşme bir kız çocuğu tarafından bol oksijenli olarak tanımlanmıştır.

Kaynakça

- Çizgen, Neval, "Açıkoturum: Kent Kültürü Nedir?", *Varlık*, Sayı 1036, 1994, s.8-13.
- Keleş, Ruşen, "Kent ve Kent Kültürü Üzerine", *Mülkiye*, Cilt XXIX, Sayı 246, 2005, s.9-18.
- Keleş, Ruşen, Kentleşme Politikası, 8. Baskı, İmge, Ankara, 2004.
- Oskay, Ünsal, "Kent ve Kentlilik Üzerine", *Varlık*, Sayı 1036, 1994, s.2-7.
- Türkdoğan, Orhan, *İstanbul Gecekondu Kimliği*, IQ kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- Yaşar, Gülbiye Yenimahalleli, "Boztepe'nin Genç Kızları Kentle Tanışıyor", Ankara, 2008. http://www.fisek.org.tr/proje_genckizevi.php#yazi2.

28 Nisan Dünya    Sağlığı ve Güvenliği Günü

Onur SUNAL*

Uluslararası işçi sendikaları hareketinin önderliğinde, iŐ yerinde ölen ve yaralanan işçiler, 28 Nisan günü anılıyor. Bu yıl, Uluslararası işçi Sendikaları Konfederasyonu ITUC-International Trade Union Confederation-, 'Bütün işçiler için İyi iŐ  Sağlığı' temasını gündeme getiriyor. Gün kapsamında, Avrupa'da yer alan işçi sendikaları farklı etkinlikler düzenleyecek. Hırvatistan'da, Bağımsız Hırvat işçi Sendikaları, h k metin 28 Nisan gününü Ulusal iŐ  Sağlığı ve Güvenliği günü olarak kabul etmesini kutlayacak ve toplumda duyarlılığı arttıracak etkinlikler düzenleyecek.

İngiliz işçi Sendikaları Kongresi-The British Trade Union Congress-ülkenin birçok farklı yerinde sayısız etkinlik düzenleyecek. Londra'da bugüne kadar madencilik sektöründe  alıŐ ırken kazalar nedeniyle hayatını kaybeden insanlar, gösterilecek filmler ve sanatsal faaliyetlerle anılacak. Genç bir sanat i ise, unutulmaya yüz tutan endüstri tarihi anısına yürütülen 'Pin the Pits' adlı kampanya konusunda, bir konuŐ ma yapacak.

İrlanda'da ise İrlanda işçi Sendikaları Kongresi-Irish Congress of Trade Unions-, büyük bir ulusal konferans düzenleyerek iŐ yerlerinde meydana gelen kazaların ve meslek hastalıklarının rapor edilmesi konusunda yaŐ anan aksaklıkları ve işçilerin yasal haklarını tartıŐ acak. Ülkemizde de, özellikle yaŐ anan iŐ  kazalarının bildirim konusunda, önemli sıkıntılar yaŐ anıyor. Ancak, sektörel açıdan iŐ  sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmasında, önemli bir yol gösterici olma niteliğine sahip olan iŐ  kazaları istatistiklerinin tam olarak tutulabilmesi için, büyük-k c k bütün iŐ  kazalarının tam olarak bildirilmesi gerekiyor. Ancak  lkemizde olduğu gibi diğer ülkelerde de, sigortasız  alıŐ tırılma, gerekli sağlık ve güvenlik önlemlerini almama nedeniyle karŐ ılaŐ acak yasal yaptırımlar ve cezalardan korkulduğu için, iŐ  kazalarının hepsinin bildirilmediği görülüyor. Meslek hastalıkları konusunda da durum bundan pek farklı değil. İrlanda, insani kalkınma konusunda en ön sıralarda yer alan ülkelerden birisi olduğu halde (183 ülke içerisinde 5.sırada), iŐ  sağlığı ve güvenliği konusunda büyük eksiklikler bulunduğu-

nu dile getiriyorsa, ülkemiz gibi bu kalkınma sıralamasında 76. sırada yer alan bir ülke için demek ki yapılacak daha çok Ő ey var.

Malta'da işçi sendikaları, risk değerlendirmesi konusunda işçilerin katılımının sağlanacağı seminerler düzenleyecek.

Danimarka'nın önde gelen iki işçi sendikası LO ve FTF, sokak etkinlikleri düzenleyerek halkın dikkatini birgün için bile olsa iŐ  sağlığı ve güvenliği konusuna çekecek. LO ve FTF, iŐ  sağlığı ve güvenliği konusunda daha çok yol alınması gerektiğini ve özellikle genç ve göçmen işçilerin, içinde buldukları durum nedeniyle, iŐ  sağlıkları ve güvenliklerinin önemli bir tehlike içinde bulunduğunu belirtiyor. Bu grup işçilerin kayıtdıŐ ı  alıŐ maları ve kaçak olmaları, haklarını talep edememe nedeniyle 'D zėn iŐ ' olarak kabul edilen alanlarda  alıŐ amalarına yol açıyor.

Sosyal EŐ itsizlikler ve Akciğer Kanseri: Sigara Kullanımı HerŐ eyi A ıklamıyor

En az eğitime sahip olan Avrupalıların kansere yakalanma riski, en yüksek eğitimli olanlara göre daha fazla görünüyor. Ancak, sigara kullanım süresi, akciğer kanseri riskinin yarısını oluŐ turuyor. 24 Ő ubat tarihinde, Journal of the National Cancer Institute-Ulusal Kanseri Enstiti s  Dergisi- adlı dergide yayınlanan bir makaleye göre herŐ ey g r nd ğu gibi değil.

Daha  nceki  alıŐ malar, sosyo-ekonomik statüsü d Ő  k olan bireylerin, akciğer kanserine yakalanma riskinin, istatistiksel açıdan anlamlı düzeylerde daha yüksek olduğunu ortaya koyuyordu. Bazı  alıŐ malar da, riskin yüksekliğinin bir kısmının sigara kullanımından kaynaklandığını söylüyordu.

Sigara kullanımının akciğer kanserine olan katkısını incelemek için, Dr. Gwenn Menvielle ve arkadaŐ ları, bir  alıŐ ma yürüttü. Sigara kullanımı, diyet, eğitim ve akciğer kanseri arasındaki iliŐ ki, 391.251 kiŐ i üzerinde yapılan European Prospective Investigation into Cancer Research-Kanser AraŐ tırmaları Konusunda Avrupa Kılavuzu-  alıŐ masında yeniden ele alındı. Bu araŐ ırmayı Hollanda'nın Bilthoven kentinde National Institute for Public Health-Ulusal Halk Sağlığı Enstiti s - merkezinde yürüten Dr. Menvielle, Ő u anda Fransa'nın, Villejuif kentinde Institut

* AraŐ ırmacı, Filcek Enstiti s   alıŐ an  ocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı

National de la Sante de la Recherche Medicale adlı kurum ile birlikte benzeri bir araştırma yapıyor.

Araştırmacılar, katılımcıların eriştiği eğitim seviyelerini, sosyo-ekonomik düzeyin bir göstergesi olarak kullanıyorlar. Sigara kullanımı ve diyet alışkanlıkları konusundaki veriler ise, yapılan anketlere verilen cevaplardan elde ediliyor.

Ortalama 8,4 yıl boyunca takip edilen katılımcılardan 939 erkek ve 692 kadının, akciğer kanserine yakalanmış olduğu belirlendi. En düşük eğitim düzeyine sahip olan erkeklerin, en yüksek eğitim düzeyine sahip olan erkeklerle göre 3.62 kat akciğer kanserine yakalanma riski taşıdıkları, en düşük eğitim düzeyine sahip olan kadınların ise, en yüksek eğitim seviyesine sahip olan kadınlara göre 2.39 kat akciğer kanserine yakalanma riski taşıdıkları belirlendi. Aynı araştırmaya göre, eğitim düzeyi ve akciğer kanserine yakalanma konusundaki ilişkinin en yüksek olduğu ülkeler, Almanya ve kuzey avrupa ülkeleri. Sigara kullanımı konusu araştırmaya dahil edildiğinde ise, eğitim ve kansere yakalanma riski konusundaki en yüksek eğitimliler ve en düşük eğitimliler arasındaki risk farkı, yarı-yarıya azalıyor. Diyet şeklinin ise anlamlı bir fark yaratmadığı gözleniyor.

Araştırmacılar, kurmuş oldukları modelin, sigara kullanımının akciğer kanserine yakalanma riski konusundaki farkın, bir kısmını açıkladığını ifade ediyorlar. Sigara kullanımı, erkekler arasındaki en yüksek eğitimli grupla en düşük eğitimli grup arasındaki 3,62 katlık kansere yakalanma riski arasındaki farkın sadece yarısını etkiliyor. Farkın diğer yarısının nedenini açıklayabilmek için, işyerinde maruz kalınan kanserojenlerin de çalışmalara katılması gerekebilir.

Türkiye'de Kot Taşlama Yasaklandı

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, kot pantolonların ve diğer giysilerin kumlanması, tedavisi mümkün olmayan silikoz hastalığının işçiler arasında görülmesini engellemek amacıyla yasakladı. Resmi kaynaklara göre 40 kişinin yakın zamanda ölümüne neden olan silikoz hastalığının, özellikle genç işçiler arasında yayılmasının, bu yeni uygulama ile birlikte son bulacağı konusunda bir beklenti var. Dış basında da yer alan bu uygulamaya, 40 kişinin ölümünün yanısıra, yüzlerce kişinin de silikoz hastalığına yakalanmış olmasının neden olduğu düşünülüyor.

Taşlanmış kotların Türkiye ve tüm dünyadaki gençler arasında çok fazla rağbet görüyor olması, birçok firmanın taşeron olarak küçük ve kayıtdışı işyerlerini kullanmasına yol açıyor. Tekstil üretimi konusunda dünyada önemli ülkelerden biri olan Türkiye'de ise, son yıllarda fason ve kaçak çalışan yüzlerce kot taşlama atölyesinin olduğu belirtiliyor. Çoğunlukla, yakalanma riski taşıdıkları, -tedavisi mümkün olmayan- silikoz hastalığından habersiz olarak çalışan işçiler, bir süre sonra bu hastalığın pençesine düşüyor. Genellikle aşırı tozlu ortamlarda çalıştıkları halde işçiler, elde ettikleri kazançtan mahrum olmamak için seslerini, son derece ciddi bir şekilde hastalanıncaya kadar çıkartmıyorlar.

Sağlık Bakanlığı bu konuda yaptığı açıklama ile, yürütülen araştırma-

lar sonucunda ulusal ve uluslararası sağlık ve iş sağlığı mevzuatı temel alınarak silika kristalleri, tozları ve kumları içeren materyallerle kot taşlanması işlerinin yasaklanması açıklık getirmeye çalışmıştır. Bu işte çalışanlardan güncel sağlık durumları saptanmamış olanların, kendilerine en yakın sağlık merkezlerinde kontrolden geçirileceği ve hastalık konusunda en ufak bir bulguya raslanması durumunda tedavi işlemlerine başlanacağı belirtiliyor.

Silikoz, tedavisi olmayan, öldürücü akciğer toz hastalıklarından biridir. Taş ocakları ve madencilik sektörü de silikoz hastalığına yakalanma açısından riskli olan işkolardır.

Gemi yapımında çeliğin boyaya hazırlanması; mücevher kesme, işleme, cilalama işlemleri; kurşun kalem yapımı; cam, kristal, tuğla imalatı; seramik, porselen ve çini yapımı; dökümhanelerde dökümü kalıptan çıkarıldıktan sonra temizleme, perdelama, çapak giderme, cilalama işlemleri ve kot taşlama da silikoz hastalığına neden olabilir.

Danimarka Gece Vardiyalarında Çalışanlara Tazminat Ödeyecek

Geçen sayımızda bu konu ile ilgili bir araştırmanın sonuçlarını vermiştik. Söz konusu araştırmaya göre, bazı kimyasal kanserojenler -ki bunlar aynı zamanda circadian ritimin bozulmasına da neden oluyorlar-, kanseri önleyen bir proteinde dengesizliğe sebep olarak hücrelerin hormonlara verdiği tepkiyi bozuyorlar.

Danimarka'da 37 kadın, göğüs kanserine yakalanmalarının nedeninin gece vardiyalarında çalışmaları olduğunu iddia etmişti. National Board of Industrial Injuries-Ulusal İş Kazaları Kurulu-, bu kadınların tazminat almaya hak kazandıklarını açıkladı.

Pembe kurdele, bilindiği gibi göğüs kanseri konusunda bir bilinç yaratma sembolü olarak kullanılmaktadır. Kurumun sözcüsü Birgitte Lynhe'nin yaptığı açıklamaya göre, 2008 yılında 75 kadın, yakalandıkları kanser konusunda başvuruda bulunmuş ve bunlardan 37 tanesine tazminat ödenmesi uygun bulunmuştur.

Ödenen tazminatın miktarı kişiden kişiye değişmektedir ve ödenmesi uygun bulunan para, işverenlerin ödediği sigorta primlerinden karşılanmaktadır. Tazminat ödenmesine karar verilen kadınların yakalandığı kanserin bir başka nedeni olduğu konusunda başka bir etken olduğu bulgusuna raslanmamıştır. Gece çalışması, uyku düzenini bozmakta, halsizlik ve beslenme sorunlarına neden olmaktadır. Bilimsel çalışmalar, uyku düzeninin bozulmasının insan vücudunun daha az melatonin üretmesine sebep olduğunu ortaya koymaktadır ve bu da kansere yakalanma riskini arttırmaktadır.

2001 yılında Fred Hutchinson tarafından yürütülen bir kanser araştırmasının bulguları, uzun süre vardiyalı çalışmanın göğüs kanseri riskini %60 arttırdığını gösteriyordu.

2007 yılında Danimarka, kendi yürütülmüş olduğu çalışmaların ışığında, 20-30 yıllık gece vardiyası ile göğüs kanseri arasında ilişki olduğunu kabul etmiştir. Danimarka, yakın bir zamanda, göğüs kanserini meslek hastalıklarından biri olarak kabul etmeye hazırlanıyor.

**KOTLAR BEYAZLIYOR
HAYATLAR KARARIYOR**

Kot Taşlama İşçilerinin Durumu
& Silikozis Hastalığı
(Kot Taşlama İşçilerinin Kabiriyi)

06.09.2008 Cumartesi 15:00-17:00

İnsan Hakları Derneği
İstanbul Şubesi
İstiklal C. - Çukurlu Çeşme E
Beyman Apartmanı 10/1
Büyükdü İstanbul

0212430730
www.kottasla.com.tr

kottasla

Dengeli Beslenme, Dengeli Bilgilenme

Erdoğan BOZBAY*

ebozbay@fisek.org.tr

Son yıllarda medyada en sıkça karşılaştığımız konuların başında sanırım beslenme gelir. Gazetelerin, televizyonların vazgeçilmezi olup çıkmıştır beslenme. Uzun süre yerden yere vurulanlar, bir de bakarsınız en popüler yiyecekler arasında sayılmaya başlanır. Yıllarca hakkı yendiği için kendisinden, hatta bu yiyecekte mahrum bırakılanlardan özür bile dilenir. Bu türden yiyecekler saymakla bitmez. Yumurta, margarin, tereyağı başı çekenler arasındadır. Faydalı yiyecekler, zararlı yiyecekler bir bir sıralanır. Elimizdeki gazetelere göz atmaya ne dersiniz. Bakalım okuduğum gazetede, son iki gün içinde sağlık içerikli neler yazılmış çizilmiş. “AZ YİYEN ÇOK YAŞIYOR.” Günde 2500- 3000 kalori yerine 1500- 1900 kalori alanlar 4.5-5 yıl daha fazla yaşıyor.” “YORGUNLUĞA KARŞI MAKARNA iyi geliyormuş” “EKMEĞE VEDA HAFIZAYI ZAYIFLATIR.” Oysa ekmeği sofralarımızdan kaldırma yolunda hızla ilerliyorduk. “UFAK DEĞİŞİKLİKLERLE KİLO VERMEK KOLAY.” Yeter ki tabaklarınızı küçültün yada içine konanları azaltın. “KALBİ SAAT GİBİ ÇALIŞTIRAN GİDALAR. Ve gıdalar sıralanıyor. Kuruyemiş, keten tohumu, balık vb.” Haberlerin yanı sıra yemek tarif köşelerini, hafta sonu verilen yemek kitapçıklarını da unutmamak gerek.

Zararlı, faydalı besin tartışmalarının yanı sıra dengeli beslenme terazisi de elden bırakılmaz. Hayati önemi olan on yiyecek, kansere karşı en güçlü bilmem kaç meyve sebze konulu listeler kesilir, mutfaklarda görünür bir yerlere asılır. Kırmızı etten kaçınılır, balık ve tavuğa hücum edilir, bir başka haberde kırmızı etin olmazsa olmazları sıralanır. Omega üç ve altı bakımından zengin balıklar ezberlenir, hiç hoşlanılsa bile kâse kâse yoğurtlar yenir, sütler içilir, türlü karışımlar kulaktan kulağa yayılır. Sonunda herkes kendi çapında birer beslenme uzmanı olur çıkar.

#

Peki, beslenmesine bu denli özen gösterme eğiliminde olan bir toplum, beyinsel beslenmesi için neler yapar? Doğrusu yanıtlanması çok güç bir soru. Hele de beyinsel beslenmesi bir yana dengeli beslenmesi için nelere dikkat eder acaba? Bilinen bir söz vardır. “*Uygur bir insan, günde en az bir gazete, haftada bir dergi, ayda en az bir kitap okumak zorundadır.*” Tabii, okuduğu, gazete, dergi ve kitabın içeriği de çok önemli olsa gerek. Bol fotoğraflı albüm gazeteler, dergiler değil kastedilen. Hadi bir yere kadar onları da kabullenelim ama yüzleştığımız bazı istatistikler insanın yüzüne tokat gibi inince gerçeğin sanılandan çok daha acı olduğu ortaya çıkıyor. Gazete tirajlarımız malum. Kitap baskı adetleri de biliniyor. Ya okuma gerçeği. İşte çarpıcı bir örnek. Ortalama bir Japon yılda 25, Fransız 16 kitap okuyor, Türkiye’de ise yılda altı kişi bir kitap bitirebiliyorsa, beyinlerimizin değil dengeli beslenmesinden, yeterli besin aldığından bile kuşku duyulur. Daha bunun tiyatrosu var, sineması var, resmi var, karikatürü var, müzesi, gezisi vb. var.

#

Mide merkezli dengeli beslenemeyişin en belirgin dışı

* Jeomorfoloj
Fİlek Enstitüsü Çalılan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı
Yönetim Kurulu Üyesi

vurumu kilolar olsa gerek. Zayıf, balık etinde, kilolu, tom-bul, şişman, obez gibi bir takım tanımlamalarla dile getirmeye çalıştığımız bu durum insanları fazlasıyla rahatsız etmektedir. Özellikle bayanlar, kilo vermek için ne uğraş-lara girişirler. Korkarım, beslenmesine harcadığı para ve zamanın çok daha fazlası zayıflama kürlerine gider.

Sizin merakınızı çektik mi bilmiyorum. Doğrusu benim çok merak ettiğim bir konudur. Bugüne değin kaç beyin obeziyle tanıştınız? Sanırım bu soruyu ya hiç yada bir elin parmaklarını geçmez diye yanıtlayacağınıza eminim. En azından ben öyle yanıtlıyorum. Hadi bilgi obezlerinden vazgeçtik. Acaba, insanlar midelerine gösterdikleri özenin yarısını, hatta çok daha azını beyinlerine gösterebilselerdi, dünyanın hali nice olurdu! Hayali bile güzel.

Bilgiye ulaşmanın sayısız yolu var elbet. Ama bilgilenme temeli oluşmayanların, algı antenlerini sürekli açık tutması, araştırmayı, kıyaslamayı, eleştirel düşünmeyi iç-selleştirmesi, yeterli bilgi alamadığında ise açlık hisset-mesi beklenemez. Yaşadığı dünyayı merak etmeyen, az okuyan, az hatta hiç dinlemeyen, çok konuşan, parasal gücüyle estetik ve zarafetin dahi satın alınabileceğini zan-neden, yaşam standardı ile yaşam kalitesini buluşturmayı bir türlü beceremeyen tiplerle kuşatılmamız kaçınılmazdır.

1. İşe başlamadan önce ilgili taraflarında (viny operatör-ü, işaretçi, viny alıtına grevler ve iş güvenliği görevlis-gibi) katılımı ile bir risk değerlendirme yapılmalıdır.
2. ... olursa ne olur? (O anda deprem olursa ne olur? gibi) soruları sorulmalı ve yanıtlarına göre gözüm ter-geliştirilmelidir.
3. Trafolyu kaldırma gelik halatlar- sapanlar önceden yet-kil kişi veya kurullarca kontrol edilmiş ve sertifikala-landırılmış olmalıdır.
4. Viny kontrol belgesi ve sertifikası olmalıdır.
5. Viny operatörünün operatör belgesi ve sağlık rap-oru olmalıdır.
6. Kaldırılan yükün altına, yükü dayanabilecek önlemler alınmadan – takozlar konulmadan kesinlikle girilme-melidir.
7. Korkulu çalışma platformu olmayan 2 m’den daha-yüksükçe, uygun yere bağlanmış parasüt tipi emniyet-kemer, şok emicili bağlanıtı – hayat ipi olmadan ke-sinlikle girilmemelidir.
8. Çalışma sahasında ve de çalışırken kesinlikle sigara içilmemelidir.
9. Ele iyi oturan, civatayı kavrayabilecek özellikte iş el-diveni, baret ve iş güvenliği ayakkabısı kullanılmalı-ldır.

Ne yapılmalı ?

İKİ DAKIKA DÜŞÜN
> Sayfa 23’ün yanıtı

Bir Fotoğraf Bin Söze Bedel

Yedi yıldır çalışan çocukların iş yaşamlarını konu alan fotoğrafları yarıştıranak, fotoğraf sanatçılarının ve kamuoyunun dikkatini bu alana çekmeye çalışıyoruz. Fotoğraf yarışmasıyla oluşan arşivin çalışan çocukları koruma mücadelemize büyük bir destek vereceğini düşünüyoruz. Mücadelelerimizle bir gün ortadan kalkacak olan çocuk emeğini belgelemek ve tarihe iz bırakmak da bu yarışmanın önemli amaçlarından biri. Ulusal düzeyde belirli bir başarıyı da yakaladığımızı inancındayız. Bunun kanıtı, web sayfamızdan ulaşabileceğiniz ödül ve sergileme kazanan fotoğraflardır. Bu başarıda seçici kurul üyelerimizin ve katılımcı fotoğraf sanatçılarının büyük bir katkısı var. Onlara teşekkür borçluuz.

Bu yıl düzenlediğimiz "7.Çalışan Çocuklar Fotoğraf Yarışması"na, 28 yarışmacının 88 siyah beyaz ve 137 renkli baskı fotoğrafı ile katıldı. Ozan Sağdıç, Mehmet Aslan Güven, Adnan Polat, Erol Karaca ve Prof.Dr.Ahmet Makal (Vakıf Temsilcisi) oluşan seçici kurul, 21 Mart 2009 tarihinde toplanarak, yarışmaya gönderilen emek ürünlerini değerlendirdiler. 11 yarışmacının 14 adet çalışması ödüle; 16 yarışmacının 30 adet siyah-beyaz, 19 yarışmacının 52 adet renkli baskı çalışma sergilenmeye değer görüldü. Her birini Vakıf gönüllümüz saydığımız fotoğraf sanatçılarına, hem yarışmayı sahiplendikleri için, hem de emek ürünlerini bizlerle paylaştıkları için teşekkür ediyoruz. Biz de bu ürünleri, isteyen herkesle paylaşıyoruz. İzin almak koşuluyla, ücretsiz tüm kurumlarla paylaşıyoruz.

Ödüle Değer Görülen Fotoğraflar (Siyah-beyaz) :

	Nevzat Hız
	Mehmet Can
	Tamer Sözen
	İ.Selçuk Kadioğlu
	Gülnur Besçeli
	Mehmet Çakır
	Tamer Sözen

Ödüle Değer Görülen Fotoğraflar (Renkli) :

	Nejla Osseiran
	Hasan Hulki Muradi
	Velittin Kara
	Mehmet Can
	Mehmet Çakır
	Nezir Şahin
	Hasan Hulki Muradi

Bu yıl, "7.Çalışan Çocuklar Fotoğraf Sergimizi", üniversite öğrencileriyle ve çalışanlarıyla paylaştık. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Sosyal Politika Araştırma ve Uygulama Merkezi (SPAUM) ile işbirliği halinde, Fakültenin Sütunlu Salonu'nda açtığımız sergi, hem açılışında ve hem de sergi süresince büyük ilgi gördü. Açılışta Dekan Prof. Dr.Celal Göle, ILO Türkiye Temsilcisi Gülay Aslanştepe, SPAUM Müdürü Prof.Dr.Ahmet Makal, Seçici Kurul Üyesi Mehmet Aslan Güven birer konuşma yaparak, çalışmanın önemi ve değeri üzerine görüşlerini söylediler. Bu buluşmaya tüm emek verenlere teşekkür ederiz.

Sergiyi gezen gençler, şaşkınlıklarını gizleyemediler;

2009, Siyah-beyaz baskı,
1. ödül (Nevzat Hız - Karaman)

2009, Siyah-beyaz baskı,
Vakıf Özel Ödül
(İl.Selçuk Kadioğlu - Tarsus/İçel)

2009, Siyah-beyaz baskı, 2. ödül (Mehmet Can - Denizli)

bugüne değin hiç görmedikleri çalışan çocuk profilleri ile karşılaşmaları onları etkiledi. Ödül törenine katılan fotoğraf sanatçılarıyla da tanışan ve buluşan gençler, bize yer seçiminin ne denli yerinde olduğunu gösteren birer canlı tanık oldular.

7.Çalışan Çocuklar Fotoğraf Sergimiz, bir kez de, 2-5 Haziran 2009 tarihleri arasında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Morfoloji Binası Prof.Dr. Abdulkadir Noyan Salonu Fuayesi'nde sergilenecek. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Sinema ve Fotoğrafçılık Topluluğu ile Vakfımızın işbirliği böyle olumlu bir sonuç verdi ve buluşmayla sonuçlandı. Bu kez çalışan çocuk fotoğraflarını, doktor adaylarıyla buluşturmaktan mutluluk duyacağız. Sergi açılışı öncesi, Tıp Fakültesi Dönem II öğrencileri, Enstitümüzün Ostim İşçi Sağlığı İş Güvenliği Merkezi'ne yaptığı geziyle ilgili izlenimlerini ve incelemelerini arkadaşlarına aktaracaklar. Bu sunumun ardından, yine her yıl olduğu gibi Genel Yönetmenimiz Prof. Dr.A.Gürhan Fişek, öğrencilere, "Hekimliğin Sosyal Boyutu" konulu bir konferans verecek. Bu sürece emeği geçen herkese, başta bu eğitim modülünün sorumlusu Doç.Dr.Deniz Çalışkan olmak üzere teşekkür ediyoruz.

GENÇLERİN FOTOĞRAF SERGİSİNDEKİ GÖZLEMLERİ VE DEĞERLENDİRMELERİ

Abdurrahman Terzi, şöyle yazıyor : "Bazı zamanlarda, bazı konularda, bir melodi, bir görüntü, bir sanat eseri, kaptalara sığmayacak, kelimelerle anlatılamayacak düzeyde duygu, düşünce ve birikimleri bize kazandırabilir. Sanatın

2009, Renkli baskı, 1. ödül (Nejla Osseiran - İstanbul)

2009, Renkli baskı, 2. ödül (Hasan Hulki Muradi - İstanbul)

2009, Renkli baskı, 3. ödül (Velittin Kalinkara - Çal /Denizli)

gücü de bence bu özelliğinden kaynaklanmaktadır. Belki günlerce, saatlerce çalışan çocukların böyle bir hayatı hak etmediklerini, onların, hangi işi yaparsa yapsın, öncelikle çocuk olduklarını, onları çalıştırarak, onların çocukluklarının ellerinden alındığını anlatabiliriz. Bu yöndeki çalışmalar da çok önemlidir. Ancak kimi zaman, kir pas içinde bir tulum, ufacık elleri makine yağı ile bulanmış, elinde belki de bir şeker olması gerekirken, bir İngiliz anahtarı tutturulmuş, şaşkın gözlerle size bakan bir çalışan çocuk görüntüsü, sizde çoğu akademik bilgiden, daha vurucu etki yapabilir. Bu sergide, benim izlenimlerim bu doğrultuydu. Fotoğraflara bakarken, bu vuruculuğu ve o yürek-delen bakışları, hep yüreğimde hissettim. O çocukların, o yalan bilmeyen, çıkar gözetmeyen masum çehreleri de, gözü kardan başka bir şey görmeyen,

çıkarları doğrultusunda hiçbir kural tanımayan bencillerin dünyasına yakışmıyordu.”

Omer Sevil, bilimsel bir inceleme yaparcasına bizim dikkatimizi serginin iskeletine yöneliyor : “Dikkat çeken birinci nokta : Özellikle hayvanlarla haşır neşir olan çocuklar. Kimisi çobanlık yapıyor, kimisi koyunları yıkıyor. Ancak ortak özellikleri şu ki, küçücük yaşta ve aslında hiç yapmamaları gereken işlerde çalışıyorlar. Dikkat çeken ikinci nokta : Sanayide çalışan çocuklar. Gerekli alt yapıdan yoksun, göreceli kötü koşullarda, işçi sağlığı iş güvenliğinden yoksun küçük işletmelerde sıklıkla görülen çocuk işçiler binbir zorlukla mücadele etmektedirler. Dikkat çeken üçüncü nokta : Elinde pahalı bir dondurma olan ve kafasının üstünde taşıdığı midye tezgahıyla sokak sokak dolaşan arkadaşımızdan söz etmek istiyorum. Yüzünde büyük bir gülümsemeyle, -muhtemelen fotoğrafçının kendisine aldığı- dondurmayı yiyor. Şanslı yaşıtlarının belki de yemedikleri zaman mutsuz olduğu dondurmayı yerken, değerini gerçekten biliyor ve az sonra tüm temposuyla işine döneceğinin farkında. Bir de son olarak “virtüöz” başlığıyla sergide yerini alan keman çalan çocuğun fotoğrafını etkileyici bulduğumu söylemek istiyorum. Kimbilir belki de, aslında tüm çocukların içinde olan ancak kullanıldığı zaman ortaya çıkabilecek olan potansiyeli hepsi adına gösteriyor. Yeter ki, onlara seçme ve daha önemlisi bilinçlenme şansı verilsin.”

Burak Sarısoy ise şunları yazıyor : “Sen sus gözlerin konuşsun diye bir laf vardır. Sergide gösterilen çocuklar, fotoğraf olduğundan olsa gerek, çok sessizdiler. Ancak gözleri, geçirmiş oldukları kısa ömürlere göre uzun ve derin anlamlar taşıyordu. Hayatla henüz çok erken yaşta karşılaşmış olmanın verdiği şaşkınlık, yüzlerine yansımıştı. Akranlarının oyun oynadığı sırada, kendilerinin çalışıyor olmalarına duydukları tepkiyi, istemsiz de olsa yüzlerine yansıtmışlardı. Hakkari’den, Çukurova’dan, Edirne’den, ülkenin bambaşka yerlerinden, bambaşka işleri yaparken görüntülenmişlerdi. Ama aralarında, neredeyse, hiç fark yoktu. Her çocuk birbirini aynısı. Çünkü onlar masumdular. Gerçek hayattan kopuk, bambaşka dünyalarda yaşamaları gerekirdi. Hayal kurmaları gerekiyorken, üretmeleri beklenirse, hayalleri küçülür. Hem de daha çok erken yaşlarda... Bir çocuğun sahip olduğu en büyük sermayesidir hayalleri ve bu sermayesini yitirmesi, filizlenen bir çiçeğin solmasına benzer. Fotoğraflarda sergilenmiş olan hüzün, yalnızca bakanların dudaklarının büzülmesine, yüreklerinin burkulmasına yol açmamalıdır. Üzülme bir başlangıç olabilir; ama yeterli değildir. Fotoğraflara baktığında vicdanında kıpırdanma hissedenden herkesin, çocuk emeğinin kullanılmaması konusunda atması gereken somut adımlar olduğunu bilmesi gerekir.”

Seçici Kurul Üyesi ve Devlet Sanatçısı Ozan Salıdıç, teşekkür belgesini A.Ü., S.B.F. Dekanı Celal Göle’den alırken.

DÜŞÜNCE ODAKLI İŞBİRLİKLERİ

Düşünce Ortamlarının (önceki adıyla okur seminerleri, düşünce atölyeleri) Fişek Enstitüsü geleneği içinde çok önemli yerleri vardır. Her birinin belli bir konu üzerinde yoğunlaştığı ve yürütülen çalışmaların yazılı-görsel materyal olarak saklandığı (Çalışma Ortamı dergilerinde ve/veya CD halinde) düşünülürse, Enstitümüzün geniş bir arşivi oluşmuş bulunmaktadır. Yine bu çalışmalara bir çok seçkin konunun katkıda bulunduğu düşünülürse, eldeki arşivin bilimsel araştırmalar için eşsiz bir kaynak olduğu da kolayca söylenebilir.

Düşünce Ortamlarının en önemli özelliği, farklı meslek dallarından gelen insanların, belirlenmiş bir konu çevresindeki görüşlerini özgürce dillendirmeleridir. Böylece ele alınan konuya çok yönlü bakma olanağı elde edilmiş olmaktadır.

Bu ortamların düzenlenmesinde, kurumsal işbirlikleri de önemlidir. Sözgelimi, son toplantı ("Şiddete Karşı Düşünce Ortamı"), Türkiye Gençlik Federasyonu ve Çankaya Belediyesi'nin işbirliğiyle gerçekleştirilmiştir.

Yine bu ortamlarda, ille de bir görüşün egemenlik kazanması gerekmediğinden, bitmeyen ikili atışmalara rastlanmamaktadır. Bu özellikleriyle, düşünce ortamları, herkesin görüşlerini serbestçe sergiledikleri "düşünce sergileri"ne dönüşmektedir.

Bu toplantılar, kendisini hem biçimsel ve hem de içerik açısından sürekli geliştirmiştir. Ulaşılan son nokta Düşünce Ortamlarıdır (sempozyum).

Çalışma Ortamı Okur Seminerleri (sonra Düşünce Atölyeleri), düşünce ortamlarına dönüşürken, "sempozyum" benzeri bir yapılanma da kazanmıştır. Genellikle 4-5 oturumdan oluşmakta ve oturumlar "kolaylaştırıcı"lar tarafından yönlendirilmektedir. Çağrılı konuşmacılar, düzenleme kurulunca seçilen kişiler olup, yine çerçevesi düzenleme kurulunca çizilmiş konularda sunum yapmaktadırlar. Gönüllü konuşmacılar ise, kendi seçtikleri konuda, kısa konuşmaları ile dinleyicilerin dikkatini çekmeye çalışmaktadırlar.

Düşünce ortamları, hem CD olarak saklanmakta ve hem de kitap olarak yayınlanmaktadır. Bu bakımdan belirlenen konudaki bilgiler, daha geniş bir kesimle paylaşılabilir.

Düşünce Ortamı için belirlenen konular, genelde daha geniş kesimleri ilgilendiren ve değişik boyutlarıyla ele almaya elverişli olanlar arasından seçilmektedir. Sözgelimi, 19-21 Nisan 2008 tarihlerinde düzenlenen toplantı, "Şiddete Karşı Düşünce Ortamı" başlığını taşıyordu ve şiddetin enine boyuna irdelenmesiyle sonuçlanmıştı.

Bu kez, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi SPAUM ile işbirliği halinde ve bu fakültenin Prof.Dr.Aziz Köklü Salonu'nda, "Cumhuriyet'in 100.Yılına Doğru Çocuk Politikaları" konulu bir Düşünce Ortamı tasarlanmaktadır. 18-19 Kasım 2009 tarihlerinde gerçekleştirilecek olan toplantının, büyük bir gereksinmeye yanıt vereceği düşünülmektedir.

"Cumhuriyet'in 100.Yılına Doğru Çocuk Politikalar" konulu Düşünce Ortamı'nın oturum başlıkları şöyle tasarlanmıştır :

1. Cumhuriyet ve Çocuk
2. Çocuk ve Toplum
3. Küreselleşme ve Çocuk
4. Çocuk Sağlığı ve Gelişimi
5. Çocuk ve Eğitim
6. Çocuk Emeği, Çocuk Yoksulluğu ve Sosyal Politika.

Çağrılı ve gönüllü konuşmacıların katkılarıyla zenginleşecek düşünce ortamının bir üniversite ortamında, gençlerle buluşması da mutluluk verici bir düşüştür.

A.Ü., S.B.F. Dekanı Celal Göle ile Seçici Kurul Üyesi M.Aslan Güven açılışıta

N. Hız, N.Osseiran, A. Makal, A.G. Filcek, S.Kadro'lu birlikte

Güvenlik Kültürü Konularları: Günlük Yaşamak ve Öngörülü Olmak

A.Gürhan FİŞEK*

“Başını sert bir yere vurmaktan öğrenemez” derler. Bu ne öngörüsüzlüktür !

“Körlük” diyemeyeceğim; çünkü bu yığın içerisinde yer alan insanların gözleri görmektedir. Ancak dikkatlerini gününbirlik çıkarlar ve olgular üzerinde yoğunlaşmışlardır. Bu insanlara göz göre göre sert bir cisme tosladıkları için “aptal” da diyemeyiz. Çünkü çıkar sağlamakta ve olayları yönlendirmekte uzadırlar. Bütün hünerlerini ve beklentilerini “sert bir cisimle çarpışana kadar” geçecek süre ile tanımlamaktadırlar : “Ondan sonrası ... tufan”.

Bu aslında bir savaş dönemi psikozudur. Yarın yaşayıp, yaşamayacağı, yarın elindekini avucundakini yitirip/yitirmeyeceğini bilmeyen insanın davranış biçimi : “Bugüne bakalım; yarına ...”.

Bu gününbirlik yaşantı kültürü, “başkasını düşünmeyi”, “tek başınlığı”, “popülizme açıklığı” ve “hayallerden yoksunluğu” getirir. Kişi örgütsüzdür ve ancak en yakın çevresi ile dayanışma gösterir; ama sıkışır, onlardan da vazgeçer.

Her toplumdaki böyle kişiler bulunabilir deyip, avunabilirsiniz. Ama böyle insanların sayısı arttıkça, demokrasi adına, bu yaşam biçimlerini bir devlet politikası haline getirdikleri zaman olan oluyor. Yarınını düşünmeyen, iki adım sonra başına gelecekleri öngöremeyen devletler, kolayca güdülebilmekte ve kullanılabilirlerdir. Yarınını düşünmeyen kişi, kendine etmekte ve “kendim ettim kendim buldum” diye ağlamaktadır.

En zor olan gününbirlik yaşayanlar ile öngörülü olanlar yanyana yaşamasıdır. Gününbirlik yaşayanlar, tüketmeyi bilir; tüketebildiği sürece de susar ve boyun eğer. Üretim sürecine de bu gözle bakar; üretim süreci onun için tüketebilmesini sağlayan bir kaynaktır. Yalnızca emekli olmak için gün sayar; üretmeden tüketeceği günleri bekler.

Buna karşın, öngörü sahibi olanlar için “üretim”in farklı bir anlamı vardır. Sosyal bir varlık olduğunu farkedebilir, dünyada yaşadığına ilişkin bir iz bırakabilmek için çabalar. Çevresindekilerin, kimliğini farketmesi için kendisini geliştirir ve bu kimliği sonsuza taşımaya çalışır.

İşte bu iki yaşam felsefesini bir işyerinin çatısı altında, yanyana koyduğunuz zaman zorluklar başlamıştır.

En zor olan, gününbirlik yaşayanlara işçi sağlığını iş güvenliğini öğretmektir. Buna karşın öngörülü olanlar, olası sağlık güvenlik tehlikelerini hem geçmiş deneyimleri öğrenerek, hem de aklını kullanarak öngörebilirler. Bunu gününbirlik yaşayanlara anlatmak, önlemleri aldırabilmek için göbekleri çatlar. Ama boşuna, “zor” ögesi kalktıktan sonra, ne sağlığı düşünen kalır ne de güvenlik kaygısı içinde olan.

Bunun en belirgin kanıtlarından biri “teftiş fırçası” de-

yişidir. İşyerlerinde yalnızca müfettiş gelirse kaygısıyla (bir ZOR etmeni), hazırda tutulan, ama kullanılmayan önlemlere “teftiş fırçası” denir. Sözelimi, göze çapak kaçmasını, kıvılcım sıçramasını, kaynak ışınlarının gözü etkilemesini önleyen koruyucu gözlükler, işyerinde, duvara asılı, öyle dururlar. Kullanan olmaz. Tozlanır, pislenir; temizleyen olmaz.

Müfettiş sorduğunda : “Var mı?”, “Var” denir. Ama göstermelik önlem, tehlikelere karşı işçileri korumaz. Günlük yaşayan işçiler-işverenler, herkesi kandırdıklarını sanırlar; oysa asıl zararları kendilerine dokunur. Öngörülü olanlar bu zararları önceden görürler; ya gözlüklerini kullanırlar; ya da bu umursamaz ortamda kullanacak temiz gözlük bulamazlar.

Günlük yaşayanların çokluğu ve önlemleri umursamazlıkları, hem işveren davranışlarını ve hem de önlemlerin kalitesini etkiler. Öngörülü olanlar, bu işten de zararlı çıkarlar. İşin kötüsü, günlük yaşayanların tersine; öngörülü olanlar, ne yitirdiklerini bildikleri için çok huzursuz ve mutsuzdurlar.

Seçim sizin ! Hiçbir şeyin değişmeyeceği, karabasanı ile yaşamak ya da “Böyle Gelmiş Böyle Gitmez” diyen Aziz Nesin’in bu kitabındaki inancı paylaşmak.

* Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fak. Öir. Üyesi
Filek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel
Yönetmeni

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Tehlikeyi Tanıyalım

Elektrik Trafosunun Kaldırılması

Mustafa TAŞYÜREK*

(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

: İki görevli, bir araca yüklenmek için bulunduğu yerden vinç aracılığıyla kaldırılan 14 600 kg ağırlığındaki trafonun tekerlerinin civatalarını sökmekte, bir kişi de duvar üzerinden vinç operatörünü yönlendirmektedir. İşçilerin bu çalışma sırasında karşılaşılabileceği tehlikeyi tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir ?

1. Trafoyu kaldıran çelik halatlar- sapanlar kopabilir.
2. Trafoyu kaldıran vincin hidroliğinin boşalması durumunda trafo alttaki işçilerin üzerine düşebilir.
3. Kaldırılan trafo altında çalışan iki görevlinin üzerine düşebilir.
4. Altta çalışan iki görevli aniden kalktıklarında başlarını trafonun altına çarpabilir.
5. Civataları eldiven kullanmadan sökmeye çalışan işçiler ellerini yaralayabilir.
6. Sağ tarafta çalışan kişinin ağızındaki sigaranın izmariti işçinin elbise veya cildinin yanmasına neden olabilir.
7. Trafonun yan koruyucu duvarının üzerinde duran işçi aşağıya düşebilir.
8. Trafoyu kaldıran halatlardan birinin kopması durumunda halat duvar üzerinde duran işçiye çarparak aşağıya düşmesine neden olabilir.

> Yanıtı 18. sayfada

* Kim. Müh., Sağlık ve İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski Güvenlik Müfettişi (1978-1985)
Güvenlik Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fisek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Şeyda AKSEL
Prof. Dr. Yasemin GÜNAY BALCI
Jeom. Erdoğan BOZBAY
Prof. Dr. Ayşen BULUT
Ecz. Dr. Ayçe ÇELİKER
Prof. Dr. Murat DEMİRCİOĞLU
Prof. Dr. Necati DEDEOĞLU
Dr. Seyhan ERDOĞDU
Mak. Y. Müh. Aykut GÖKER
Prof. Dr. Bahar GÖKLER
Dr. Uğur GÖNÜL
Prof. Dr. Güler Okman FİŞEK
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK
Prof. Dr. Hamit FİŞEK
Prof. Dr. Kurthan FİŞEK
Oya FİŞEK
Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI
Prof. Dr. Ali Esat KARAKAYA
Prof. Dr. Muammer KAYAHAN
Prof. Dr. Ahmet MAKAL
Prof. Dr. Ferhunde ÖZBAY
Prof. Dr. Nevzat ÖZGÜVEN
Prof. Dr. Şerife Türcan ÖZŞUCA
Prof. Dr. Mümtaz PEKER
Prof. Dr. Sarper SÜZEK
Kim. Müh. Mustafa TAŞYÜREK
Dr. Engin TONGUÇ
Prof. Dr. İsmail TOPUZOĞLU
Mim. Y. Müh. Cihat UYSAL
Prof. Dr. İsmail ÜSTEL
Dr. Ecz. Leyla ÜSTEL

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU'NUN YİTİRDİĞİMİZ AMA HEP PARAMIZDA OLAN ÜYELERİ

Doç.Dr. Ömer Tunç SAVAŞÇI
Prof.Dr. Cahit TALAS

YAZI KURULU

Taner AKPINAR

Umur AŞKIN

Can Umut ÇİNER

Akasya KANSU

Emirali KARADOĞAN

Onur SUNAL

Gülbiye YENİMAHALLELİ YAŞAR

İÇİNDEKİLER

- **TOPLUM**
Bugün 23 Nisan 2
Onur SUNAL
- **ANIMSA**
Toplum Hekimliğine Gönül Verenler-1:
Türkân Saylan Üzerine Birkaç Söz 3
Mustafa SÜTLAŞ
- **ÇOCUK HABER**
Önce Onur Sonra Sağlık Yokediliyor 6
Onur SUNAL
- **BÜYÜTEÇ: KENTLİLEŞEMEME**
 - Kentlileşememe 8
Taner AKPINAR
 - Kentli Hakları Çerçevesinde Kentleşme 8
Varol DUR
 - Kentsel Değerler ve Kentlileşmek Üzerine Gözlemler 10
Aslıcan KALFA
 - Yaşam, Mekan ve Kent 11
Cihat UYSAL
 - “Kentli Evi” Kavramsallaştırması 12
A.Gürhan FİŞEK
 - Boztepe'deki Genç Kızlar Kentli Olmak İstiyor 14
Gülbiye YENİMAHALLELİ YAŞAR
- Genç Kız Evi ve Kentlileşmek Üzerine Notlar:
“Benim Kentim! Çok Şey İstemiyorum” 14
Can Umut ÇİNER
- 28 Nisan Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Günü 16
Onur SUNAL
- **TOPLUM**
Dengeli Beslenme, Dengeli Bilgilenme 18
Erdoğan BOZBAY
- **VAKIF HABERLERİ**
Bir Fotoğraf Bin Söze Bedel 19
- **SAĞLIK GÜVENLİK ÇEVRE**
Güvenlik Kültürü Konuşmaları: Günlük Yaşamak ve Öngörülü Olmak .. 22
A.Gürhan FİŞEK
- **BULMACA**
İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım
Elektrik Trafosunun Kaldırılması 23
Mustafa TAŞYÜREK

Kütüphane

Fusret H. Fişek Bilim ve Sanat Ortamı

<http://kutuphane.fisek.org.tr>

- **Sahibi:** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi
Vakfı Adına
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
 - **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:**
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
 - **Yönetim Yeri:** Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4
Kızılay 06650 ANKARA (e-posta: bilgi@fisek.org.tr)
Tel: (312) 419 78 11 • **Faks:** (312) 425 28 01 - 395 22 71
 - Web sayfası: www.fisek.org.tr
 - Çalışma Ortamı Dergisi'nde yayınlanan yazılar,
resimler kaynak gösterilerek kullanılabilir.
- Bu dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu bir HAKEMLİ dergidir.

- Çocuk Dostu'muz olanlara dergi ve kitaplarımız düzenli olarak
gönderilmektedir. Sizleri de **Çocuk Dostu'muz** olarak
görmek isteriz.
- Çalışma Ortamı Dergisi iki ayda bir yayınlanır.
(Yerel Süreli Yayın)
 - ISSN 1302-3519
 - Sayı: 104 • Mayıs - Haziran 2009
 - Ücretsizdir
- **Yapım ve Basım:** Çetin Medya Grup
Çetin Plaza - İstanbul Cad. Elif Sk. No:4 İskitler 06060 ANKARA
Tel: (0312) 384 30 67 - 75 • Fax: (0312) 384 30 57
www.cetingrup.net
Baskı Tarihi : 25 Haziran 2009